

V Ljubljani, 15. kimovca 1898

Štev. 18.

Leto XI.

DOM IN SVET

List za leposlovje in znanstvo.

Urednik:
dr. Frančišek Lampe.

Narodu geslo:

Dobro ti bo, ako si pomoreš sam;
Pomozi si sam, in Bog ti pomore.

Kdor ne pomaga, naj vsaj ne škodi.

Zalaga:
Urednik in lastnik.

Izhaja dvakrat na mesec.

Tiska:
Katoliška Tiskarna.

Cena na leto 4 gld. 20 kr., pol leta 2 gld. 10 kr., četrť leta 1 gld. 5 kr.;
za dijake na leto 3 gld. 40 kr.

Vsebina 18. zvezka.

	Stran
Kremser-Schmidt, slaven slikar. (Spisal <i>Viktor Steska.</i>) [Dalje.] . . .	545
Pesmi samotarja. I. (Zložil <i>Fr. Ks. Meško.</i>)	548
Z doma. (Spisal <i>Ivo Trošt.</i>)	549
Volja in nevolja. (Slika iz življenja v pismih. — Sp. <i>Velimir.</i>) [Dalje.]	555
Srcu. (Zložil <i>Anton Medved.</i>)	559
Ob Balkanu. (Spomini iz Bolgarije. — Spisal <i>Ž. Repina.</i>) [Dalje.] . .	560
Pred Tvoj oltar . . . (Zložil <i>Fr. Ks. Meško.</i>)	566
Na tvojem grobu . . . (Zložil <i>Anton Medved.</i>)	566
Andreejevo potovanje proti tečaju. (Sp. <i>prof. dr. S. Šubic.</i>) [Konec.]	567
Književnost	572
<i>Slovenska književnost.</i> Zlati jubilej preljubega cesarja Franca Jožefa I. — Franc Jožef I. — Naš cesar Fran Josip I. — Andrej baron Čehovin.	
Razne stvari	574
Naša cesarica umorjena. — Gospodinjska šola v Ljubljani za kmetiške deklice. — Sežiganje mrličev. — Znamenita zmaga.	

Na platnicah.

Pogovori.

Slike.

Božidar Rajič	545
Džamija El-Aksa v Jeruzalemu. (Nekdaj cerkev Marijinega darovanja)	553
Skrivalica. (Risal <i>F. D.</i>)	561
Sudanec na kameli	568
Gospodinjska šola c. kr. kmetijske družbe:	
Glavni vhod	573
Veža	573
Z dvorišča	574
Soba	575
Spalnica	576

Listnica uredništva. Ker je naš list še vedno nekako majhen, goljufa nas včasih račun, da ne moremo vsega tako urediti, kakor smo želeli. Tako mora sedaj to sedaj ono izostati, ker je bilo preveč tvarine odmerjene za dve poli. Ko bi kdo nabral kak jubilejski zaklad za „Dom in svet“, izdajali bi radi številko na treh polah, ne da bi povišali cene. Potem bi se postavili!

Listnica upravnništva. Dobi se pri nas nekaj izvodov: *Apologetični razgovori ali pot do resnice.* Spisal France Lampe. I. zvezek: O človeku. 8°. Str. 90. Cena 40 kr. II. zvezek: Ali je Bog? 8°. Str. 224. Cena 80 kr. Obe knjigi sta znameniti sedaj, ko se priporoča apologetika.

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII., VIII. IX. in X. po 4 gld.

„Cvetje s polja modroslovskega“ (16°, str. 263) se dobiva pri upravnistvu našega lista za 60 kr., s pošto za 65 kr. — Opozarjamo tudi na prejšnje letnike „Dom in svet“-a.

Kremser-Schmidt,

slaven slikar.

(Spisal Viktor Steska.)

(Dalje.)

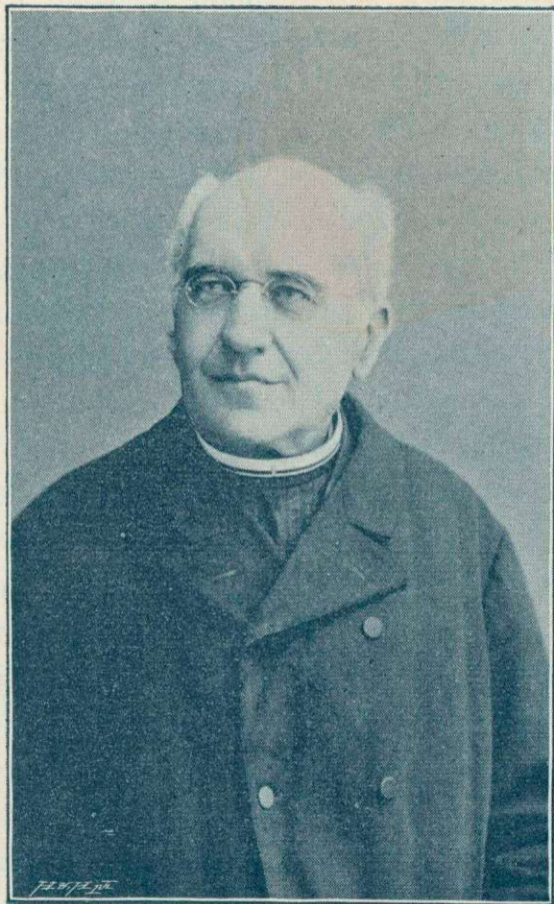
II.

Vsak človek je kolikor toliko otrok svojega časa. Tudi umetniki skoro ne poznajo izjem od tega pravila. Redko so sejani taki, ki bi tihoma delali brez ozira na ves svet, na slavo in zaničevanje, potem pa stopili na dan s titanskimi deli, katera pokopavajo staro dobo in pripomorejo novi k zmagi, kakor lepo piše Lübke.

V delih vsakega umetnika se zrcali notranje in javno življenje njegove dobe, šege in navade, teže in boji, verska mlačnost ali navdušenost. Ali mar mislite, dragi rojaki, da sedanja nova struja v našem leposlovju (ki je le pogreta jed) ne označuje nove dobe? Oj pač! Toda ta doba nas ne napolnjuje z veseljem. Zakaj ne? Ker nima zdrave podlage. Kakšni so junaki te struje? Po zemlji lazijo, govoré, delajo, veselé se in žalosté brez višjega namena, brez vzorov in, rekli bi, tudi brez nad. Recimo, da doživé pisatelji nove struje starost, kako bodo ti starčki gledali na žalostne plodove svojih spisov, teh bolnih otročičev razgrete domišljije ali pa pobranih z mrzlega tlaka po mestnih ulicah? Koliko potrjih src, razdvo-

jenih duš, nestalnih značajev bodo imeli na vesti! Ne vem, je-li jim bo to sladilo zadnje ure! Nedosežno lepo jim je zaklical Gregorčič:

Za tabo solz potok lijoč,
Oči gasnoče, cvet venoč,
Končan pokoj, kesanja strup,
V potrjih prsih črn obup! —

Božidar Rajič.

Novih potov Schmidt ni hodil. Že njegova šola ni bila taka, da bi mu bilo to mogoče, pa tudi njegov značaj ni bil bojevit, da bi se spustil v boj z drugimi, ki so mislili in čutili drugače. Če pravi Slomšek o Metelku, da je delal tihemu potoku jednak do svoje sive starosti, smemo isto trditi tudi o Schmidt.

V malem mestu, daleč od posvetnega šuma, je slikal mirno in vstrajno. Iz svoje hiše je imel lep razgled na vrt, vzdigajoč se do starega gradú 'Stein', na drugi strani pa je lahko gledal v bodre dunavske valove in tam na hribu v lesketajoči se samostan Göttweig. V tej hiši je sprejemal naročevalce,

vadil učence, ustvarjal svoja dela, večinoma nabožne vsebine in dihajoča pravo pobožnost. Tega pač ne zadene vsak umetnik, ampak samo tisti, ki je sam poln tega čustva.

In vendar ima slikar Schmidt nekaj posebnega v barvi in v sestavi. Iz posebnostij

pa se dadó lahko spoznati pomanjkljivosti, katere so se prijele slikarske umetnosti v njegovi dobi. Na Avstrijskem se je jela umetnost gojiti še-le za Leopolda I. Ta cesar, sam imeniten glasbenik, je dal napraviti snimke najvažnejših del grške plastike v Rimu in Florenciji. Te je razstavil na Dunaju. Tu so otvorili leta 1704. slikarsko in kiparsko akademijo pod vodstvom slikarja Strudel-a. Umetnost pa ni procvitala kljub vsemu cesarjevemu naporu, zlasti ne po španski dedni vojski, ko je jelo nedostajati pripomočkov. Sicer je pa tudi glasba tedaj prevladovala, tako da se za druge umetnosti niso dosti menili.

Šele sredi prejšnjega veka so začele umetnosti napredovati. V tej dobi se je mnogo prezidavalo in na novo zidalo. Umetniki so imeli mnogo posla. Na Dunaju niso imeli dovolj domačih močij, in še tistih niso cenili, kar so jih imeli. Pozvali so torej italijanske slikarje, katerih bolj znani so slavni jezuit Andrej Pozzo (1642—1709), za nas važen, ker je napravil načrt za ljubljansko stolnico, cistercijan Martino Altomonte (njegov je sv. Jurij v Križankah) in Antonio Bellucci. Domačini Rothmayer, Sandrat, Troger in drugi so se le težko kosali ž njimi. Italijani so se ravnali po svoji šoli. Domačini so se ozirali na razne šole, pa niso brez napak, posebno ker so površno risali, premalo se vglobili v sestavo, in kolorit se jim ni posrečil vselej.

Vsi ti učitelji, dasi posamezniki pravi mojstri, niso mogli čistiti vkusa in kazati učencem prave poti.

O Schmidtovem času je prevladoval italijanski vpliv v slikarstvu, toda ne oni čisti pravih klasikov, ampak njih posnemalcev. Vsi ti so si vzeli za vzgled Michel-Angela, pa ga niso umeli. Zato so njih slike nenaravne, prisiljene in prenapete.

Druga napaka je bil boj med idealizmom in realizmom. Njegove posledice se kažejo v tem, da so se naklanjali slikarji in kiparji bolj k strastni zamaknjenosti, in da je preprosta in otroška naivnost skoro izginila. Sploh so umetniki pozabili, da je vzor pravi

umetnosti neizprijena narava, ne pa ta ali oni umetnik s kakoršnokoli željo ali navado.

Italijanski umetniki tedanjega Dunaja so bili raznih šol, napoljske, bolonjske in beneške. Z ozirom na tehniko, na kolorit in posebno na „svetlotemno slikanje“ so dosegli precejšno višino.

S temi umetniki istočasno so delovali tedaj na Dunaju tudi umetniki francosko-nizozemskega baročnega zloga: med njimi Strudel in van Schüppen. Slikali so sicer po palačah in sobanah, pa so vendar vplivali tudi na druge slikarje zgodovinskih in nabožnih snovij.

Tako je bilo stanje v Avstriji in posebno na Dunaju, ko je pričel Janez Martin Schmidt svoja šolska leta. Kakor smo že povedali, so ta Schmidtova leta dokaj temna. Znano nam je samo to, da je zapustil kiparstvo in hišo svojega očeta in da se je poprijel slikarstva. V prvih letih se je že seznanil s francosko-nizozemskim baročnim zlogom in nikdar več se ni iznebil njegovih posebnostij, ki se kažejo v vseh njegovih najboljših slikah, bodisi v tem, kako je risal osebe ali oblačila. Glave so večinoma premajhne, roke prešibke, prenežne, včasih prekratke, poteze nedoločne in nejasne. Sploh pogrešamo določno risbo, karakteristiko v glavah in svobodo v izrazih, kar vse zahteva silovito spretnost v risanju.

Šolal se je torej večinoma v baročni dobi in se v mladosti le malo seznanil z zgodovinskimi slikarji. Njegovim težnjam pa to ni zadostovalo. Hotel se je vsekako posvetiti nabožnemu slikarstvu. Trebalo mu je torej še drugega pouka. Začel je proučevati in srečno posnemati Rembrandta in Rubensa. Njegova „svetlotemina“ kaže, da se je pridno učil pri Rembrandtu, in kompozicija nas spominja pogostoma Rubensa. Kolorit kaže na Nizozemce. Učil se je pa Schmidt mnogo tudi pri italijanskih slikarjih, zato je eklektik v barvi in sestavi, in vendar izviren, ker je bil tako vernega srca. Iz mnogih slik spoznamo takoj njegovo mirno srce in čisto dušo. Njegove slike so bile narodne, zato so se tako prikupile.

Kaj pa je slikal? Najrajši je slikal nabožne predmete, mučence celó včasih prenaravno, simbolične in alegorijske slike.

V življenju našega Izveličarja, od rojstva do vnebohoda, in v življenju Matere Božje ne najdeš z lepo važnejšega dogodka, da bi ga ne bil uprizoril Schmidt, če ne celó po večkrat v izpremenjeni ali neizpremenjeni obliki. Snov je zajemal iz sv. pisma stare in nove zaveze in iz življenja svetnikov. Ne smemo si pa misliti, da se je naslanjal na stare obrabljene oblike. Ne, njegova spretnost v sestavljanju in njegova izredna domišljija sta ustvarjali popolnoma nove izvirne prizore, žive postave in prav dramatične nastope. Sv. Janeza Nepomuka ni slikal v navadni, že udomačeni obliki, ampak uprizarja ga tolažečega bolnike, ubožce in žalostne ljudi, ali pa klečečega pod križem v oblakih. Spodaj so ubožci, bolniki, proseči priprošnje ob njegovi rakvi. Posebno rad je slikal sv. Boštjana, sv. Družino in križanega Kristusa, kjer je mogel pokazati vse svoje čustvo. Madon z Detetom je primeroma malo.

Število genrov je precēj neznatno. Ozi-
rajo se na rimsko zgodovino ali pa na staro
bajeslovje. Portretov ni mnogo; slikal jih je
le mimogredé.

S svojimi sestavami Schmidt sicer ni
krenil na popolnoma novo pot, pač pa je
prekosil svoje vrstnike. Škoda, da nedostaje
njegovim slikam pokrajinskega ozadja, ka-
tero tako povzdiguje podobe, bodisi, da jih
je naslikal Gvidon Reni, bodisi Vereščaginj.

Neka posebna milina se razliva po Schmidt-
ovih slikah. Kako prisrčno je Marijino ozna-
njenje v Velesovem! Kako žalosten in hkrati
tolažilen prizor gledaš na sliki sv. Roka v
Kranju! Ali ne presune vsakega pogled na
mater, ki z umirajočo roko še poslednjič k
sebi pritisne k njej se vspenjajoče dete?
Seveda je včasih tudi Schmidt krenil na bolj
reališko stran.

Schmidtove kompozicije imajo većinoma
mного oseb, ki se družijo v prav žive sku-
pine. Vse pa so naravne in neprisiljene.
Schmidt ne išče efekta. Njegove barve po-
sebno čudovito delujejo na gledalca.

Ni se čuditi, če se tu in tam v kompo-
ziciji kaj ponavlja, obrazi, prizori ali cele
skupine, saj je slikal nenavadno mnogo.
Kako je podobno velesovsko Marijino ozna-
njenje istemu predmetu v oltarni sliki v ka-
peli vojaške bolnice v Ljubljani!

Njegove napake so te, da riše nedoločno,
da so prehodi nejasni, glave premajhne, roke
nepravilne, perspektiva nenatančna. Seveda
je tega kriva silna brzina pri izdelovanju.

Kolorit pa je njegova posebnost in nje-
gova moč. Veščak spozna na prvi pogled
Schmidtove slike že samo radi njemu lastnih
barv. Schmidt ljubi bolj blede, ne kričeče in
ne premočne barve. Pogostoma opazujemo
bledordečo in bledomodro barvo. Tudi glavne
barve so le redkoma nasičene in radi tega
so harmonične.

Correggio in Rembrandt sta mojstra v
svetlotemini. Katerega teh dveh si je izvolil
za učitelja v tej stroki, je težko dognati. Z
večjo pravico sklepamo, da je Rembrandt
močnejše vplival nanj. V tem oziru si je pri-
svojil precejšnje spretnost, s katero tu in
tam očara gledalca. Kako ne bi gledalca
siloma presunil, slikajoč večerno zarjo nad
genezareškim jezerom, ko je na drugi strani
že vse temno? Kdo bi se ne zavzel, ko gleda
strašni vihar, razburkane valove, trepetajoče
apostole in Kristusov z bliskom razsvetljeni
obraz?

Schmidt je slikal urno, spretno. Število
njegovih del je neznansko. Odštejmo freske,
preštejmo samo znane slike, in gotovo jih
naštejemo nad tisoč. Kako je to mogoče?
Delal je čudovito pridno. Vsako minuto je
porabil. Seženj visoke slike je dovršil v
glavnih potezah v enem dnevu. Nekega
graškega meščana je portretoval v jedni uri.
Naročil je imel vedno dovolj. Vsakemu je
hotel ustreči. Hiteti in hiteti je moral, da se
ni zameril naročnikom. Ozirati se je moral
tudi na nagrade. Za boljše plačilo je slikal
marljiveje.

Naročila so se množila, in res ni mogel
vsem sam zadostiti. Pomagali so mu torej
učenci, katerim je delo sam le izpopolnjeval.
Zato so menda samo one slike popolnoma

njegove, kjer se je podpisal in pristavil letnico. Prigodilo se je že, da so njemu pripisovali kako sliko vrstnika Jožefa Jurija Schmidta.

Največ slik je seveda v njegovi domovini na Nižjem Avstrijskem. Nahajajo se pa tudi po vseh kronovinah avstrijskih in celó zunaj države.

V njegovi domovini hranijo samostani Seitenstetten, Melk in Göttweig mnogo njegovih slik. Samo v obednici prvega samostana se jih nahaja devetnajst. Slikal je pa tudi za razne cerkve. Na Koroškem jih je več v Št. Pavlu, na Štajerskem v Gradcu, v Gössu, Reinu, Sv. Ožbaltu, Maria-Trost in v Gornjem gradu, na Solnograškem v samostanski cerkvi sv. Petra, na Ogerskem v Waitzenu in na Moravskem v brnski stolnici. Poleg teh se vidi mnogo njegovih slik v zasebnih zbirkah. V teku časa so njegove

slike mnogo trpele. Popravljalci večinoma niso bili kos svoji nalogi.

Izkušal se je tudi v pastelnem slikanju. V tej stroki kaže veliko spretnost. Škoda, da so se slike te vrste le slabo ohranile.

Freske njegove zaostajajo za oljnatimi slikami. Tudi na teh je ljubil bolj jasne, svetle barve. — Ne samo s čopičem je delal, ampak tudi s šilom ali z razilom. Njegovih lastnih orazkov (Radierung) ni mnogo.

Schmidt je imel več učencev, ki pa niso dosegli svojega mojstra. Znani so Anton Mayer, Mitterhofer, Rudolf, Haubenstricker in Wetzl. Imel je pa mnogo posnemalcev, med katere štejemo tudi našega Leopolda Leier-ja. Gotovo je, da je bil najbolj priljubljeni slikar svoje dobe na Avstrijskem in je v marsičem prekosil svoje vrstnike na slikarskem polju. (Konec.)

Pesmi samotarja.

(Speva Fr. Ks. Meško.)

I.

Kako si ozek, stan moj, tesen, miren,
A svet je tako vélik, šumen, širen.

A dasi širen, se mi tesen zdel je,
Po večjem, širšem duh moj hrepenel je.

Krasnejše si ustvarjal je svetove,
In v njih si stavil bajne je gradove . . .

No, vse mini, vse gine, vse se menja —
In meni novo žitje se začinja . . .

Nesrečen že v mladosti prvem cveti,
Nemiren sem miru iskal po sveti.

Slovo zdaj svetu dal, življenju v sveti,
V samoti tihi sem začel živeti . . .

Hite pač misli često v svet nazaj mi,
Svet zdi se često izgubljeni raj mi.

Pred dušo vstajajo obrazi razni,
Vznemirjajo varljive me prikazni.

In spet . . . in spet . . . Nikjer ni torej mira?
Naj v večnem hrepenenju srce hira? — —

Kar je minulo, naj pozabnost krije,
Tvoj mir, moj stan, naj v mojo dušo lije! —

Z doma.

(Spisal Ivo Trošt.)

A, a, a! Kaj takega pa še ne v Slivju! Oba se ženita, oče in sin, in grajata drug drugemu: sinu je očetova izvoljenka premlada, očetu sinova preuboga. „A, a, a! Kaj takega še nikoli v Slivju!“ so se čudile stare in mlade Slivjanke, veliki in majhni Slivjani tiste dni, ko se je raznesla po vasi novica, da ženi stari Brlinec na mestu sina — sebe. Drug za drugega dobro vedoča sta šla v župnišče vpisat oklice, pa je srečal oče sina na župniškem pragu in mu zapretil:

„Ne boš je dobil!“

A sin očetu: „Ne boste je dobili!“

Nato stari: „Bomo videli!“

In sin: „Če Bog dá“, pa je bil sestanka konec; gori v prvem nadstropju pa je slivjanski vikarij zaprl okno ter sedši za pisalno mizo sklenil, da kakor ni stari ničesar opravil, tudi mladi Brlinec danes opravil ne bo; naj počakata boljšega vremena.

Slivje je nemala vas nekaj ur od Trsta ob široki dunajski cesti, od katere so podevali Slivjani lepe spomine nekdanjih dni, množino dolgov in kraški ponos. V Slivju je bil oče Brlinec, če že ne prvi, vsaj med najpremožnejšimi vaščani. Njegova beseda je zalegla mnogo, še več pa njegov denar, kadar je bilo treba povzdigniti svoj glas v blagor občine in v prosep lastne gostilne. Imel je torej vsekako zasluge in ljudstvo mu je bilo hvaležno ter ga čestokrat posadilo na županski stol, česar se je pa Brlinec, običajno seveda, čeprav navidezno — branil. In zadnje čase, ko je starcu srce vskipelo za nekdanjo varovanko Lucijeto, ki je imela poleg prijaznega lica nekaj stotakov, ni županil Slivjanom nihče drugi, kakor oče Jeronim ali, — kakor je rajši slišal: gospod Brlinec; zato so se Slivjani še bolj zanimali za pripravljajočo se dvojno svatbo.

Domači mladeniči so se skrivaje muzali za starim ženinom ter zbijali neslane šale o

njegovih sivih laseh, o njegovi starosti in o njegovi Lucijeti; v lice so ga pa po malem dražili, češ: vrl dečko, ki vzame najlepše dekcle iz našega kroga. Lucijeta že ve, zakaj — —.

Brlinec pa je nekoliko ponosljaj in zadovoljno pritrtil: „Bomo videli!“ obrnil široki obraz in modre oči proti nebu ter imenitno zazdehal. Besedi — vrl dečko — in — najlepše dekcle — sta mu bili tako všeč, da je v duhu fantom že priložil za „kolač“ — cel goldinar. Resnično je bil vrl dečko njegov sin Pepe in najlepše dekcle Pepetova nevesta Pepina; a ta dva očetu Brlinecu nista ugajala, kar se je jel ženiti: Pepina mu ni bila všeč, ker je bila sirota brez očeta in brez dote, in Pepe ne, ker si ni izbral bogatejše neveste. Neugnani jeziki so pa trdili, da je tega nesrečnega razpora kriva jedino le zvita Lucijeta, ki je čisto preslepila starega Brlinca.

Mislejeva Pepina, mladega Brlinca nevesta, je bila revna delavka, ki je sleherni dan hodila v mestno tovarno za užigalice; oče župan je zato mislil, da je za bodočo Brlinko in za županjo nesposobna.

Toda Brlinčev Pepe se ni dal ugnati ne očetovemu očitaniu, ne grožnjam prihodnje mačehe Lucijete, ki mu je govorila nekoč:

„Pamet, Pepe, pamet; danes je denar vse!“

Pepe pa je odgovoril:

„Pamet, Lucijeta, pamet; tebi je res Brlinčev denar vse, a Brlinec, njegov sin in vse drugo nič.“

„Kaj? Tako se drzneš z menoj govoriti! Ti — — jaz ga ljubim . . .“

„Seveda: denar.“

„Pepe, ti si — — o Dio mio!“

„Kaj sem?“

„Ti si — ti si — hudič.“

„O, to pa ne, Lucijeta, sicer bi se ti bala mojega očeta, kaj?“

Ugriznila se je v spodnjo ustnico in popapljala rjave umetne kodre na čelu. Začela je drugače:

„In ti se zanašaš na njeno ljubezen, o caro mio, ona hodi v Trst; ti pa . . . ona!“

„ . . . In iz Trsta hodi poštena; jaz poznam Pepino! O, da bi moj oče tako poznal tebe!“

„Bi me pustil in rekel: vzemi mojega sina! Ali ne, Pepi?“

Mladi Brlinec je videl njene oči, bral je v njih prekanjenost in neodkritost ter se z gnusom obrnil strani:

„Kako ti pa more moj oče zaupati?“

„In še kako: zaupal mi je toliko, da ne bo Pepina nikoli gospodinja pod Brlinčevo streho, in ti — seve — če jo vzameš, nikoli gospodar.“

„To bi utegnilo veljati le do očetove smrti.“

„Potem bom pa jaz gospodinja in nihče drugi, caro mio.“

Ponosno je pokazala na junaška prsa, Pepe pa si je v zadregi grizel ustnice. Lucijeta je gledala njegovo krepko, lepo postavbo, in skoro gotovo ji je bila bolj všeč, nego županov starikavi obraz; zakaj poželjivo je upirala vanj svoje žareče oči in jih pasla na njegovi nevolji; Pepe pa je po dolgem razmišljanju vskliknil odločno:

„Ti — nikoli!“

„Ha, ha, fantek, ne repenči se: jaz pridem v hišo, ti iz hiše. Le oženi se, le!“

„Saj tudi ne maram biti tam, kjer boš ti varala mojega očeta in za nos vodila še mnogo drugih.“

„Prav, prav, Pepi; va bene, addio!“ Tlesnila je lahkomišelnost z rokama ter se vrnila v hišo; Pepetove stopinje so pa odmevale po vasi malo ne kakor ondaj, ko je nosil ostroge. Jezno je stopal, barva mu je izginila z lica, pesti so se mu stiskale in ušesa so nekoliko preveč molela izpod pokrivala — njegova pokojna mati je trdila, da to pomeni srečo; v prsah ga je tiščalo, kakor ondaj, ko ga je brenil vojaški konj, da mu je udarila kri skozi nos in usta, v grlu ga je nekaj davilo in v očeh ga je ščemelo,

kakor bi se mu hotele uliti solze . . . Vse bi bil strl, strl — —. Šel je naravnost v občinsko pisarno k očetu; tam se je takoj začelo silno vpitje, razgrajanje in razbijanje po stolih, mizah in klopeh. Slednjič sta pri-rjula na cesto ter se zmerjala, preklinjala drug drugega, kar je sveto in drago — v obeh deželnih jezikih. Tu ga je oče odslovil:

„Le vzemi, kjer hočeš, denar; od mene dobiš — očetov del: suh — petak — za tako nevrednega sina veliko preveč. Še manj bi ti dal, ako bi smel.“

„Drugo bodete rajši zapisali svoji Lucijeti; seveda ona vas zna — voditi za nos.“

„Le spravi se s tisto nesramnico! Če zna Lucijeta res samo to, zna; tvoja ne zna niti tega.“

„Oče, kaj ste vi oče? Kesali se bodete!“

„Kolikorkrat se bom spomnil, da si moj sin — — —. Glej, da mi ne prideš več pred oči! Hm, hm! Taki-le potepuhi, ki so komaj raztrgali nekaj hlač pri vojaki in pri tem potrošili več očetovih novcev, nego bi si jih upali svoje življenje zaslužiti —, taki da bi me zdaj strašili, hm! hm! Bomo videli! Ti bledota ti blede! Škoda, da te niso vojaški konji pozobali.“

In solze, ki so Pepeta, ko je odhajal od Lucijete, zasketele v očeh, so ga sedaj kar zapekle in mu hkrati zalile oči. Odgovoriti ni mogel, ni hotel . . . Obrnil se je v kot bližnje hiše ter otrl oko z rokavom; potem je pa stopal ponosno, kakor da se ni zgodilo nič, skozi vse Slivje na drugi konec — jezen in žalosten — k Mislejevi Pepini, živeči s postarno materjo v borni hišici. Sklenili so še tisti večer, da pojde Pepe takoj v Trst prosit dela v tovarni za užigalice. Na to prihodnjo službo dobi pri dobrih prijateljih nekaj novcev, katere priloži Pepina svojim prihrankom; s tem kupita najpotrebnejšo pripravo in poravnata troške za — sv. zakon.

„Pomagajva si, kakor moreva“, tolažila ga je srečna nevesta; „ko bova služila oba in varčevala oba, bova tudi srečna oba.“

Ta nada je utešila Pepetovo jezo, da se je smejal sam svojemu in očetovemu govor-

jenju. Tudi bodoča tašča ju je tolažila in se veselila njiju sreče. Pepina ga je pogledala ljubeznivo in dejala:

„Saj sem ti pravila, da drugače ne bo nič: jaz sem reva in ti . . .“

„Ti si revež, reci.“

„Ti bi lahko nekaj imel, pa ti ne bodo dali; tudi brez tega bova živela, Pepe, kaj?“

Tako dolgo sta si sladila prihodnost z lepimi nadami, blestečimi načrti in zlatimi gradovi, da je stara mati prav glasno zadremala v kotu.

Še mnogo burnih prizorov je bilo pri Brincu, še več pri Lucijeti, a odnehala ni nobena stranka. Pepe je dobil službo v tovarni in bil zato še drznejši. Dobil je na posodo denarja, prisilil očeta, da mu je dal materino doto s petimi goldinarji povrhu, in pretil, da bo tožil za drugo. Oba bi bila že vpisala oklice, ko bi ne bilo novega zadržka: župan sinu ni hotel dati v imenu občine ženitovanjske zglasnice, a občinski zastop — da bi se oče in sin čim preje pobotala — je ni hotel dati staremu Brincu.

Stvar je dobivala v Slivju zmerom bolj smešno lice, dasi je bila silno resna. Zato je domači vikarij prvič obema sovražnima ovčicama odrekel oklice, kar je še poostrilo nasprotstvo med njima. Slivjanska mladina pa je imela povod k novim šalam.

Nekoliko dnij pozneje so sklenili občinski očetje, in domači vikarij je potrdil, da se Brlinčevemu Pepetu dovoli ženitovanjska zglasnica, ker je županov sin, ker je sovrašтво pohujšljivo, ker vsa vas želi sprave in — ker je županova nevesta res premlada; sin se pa ne sme prej vrniti pod domačo streho, da se poleže jeza očeta Jeronima.

Prošnja župana Brinca je občinski odbor rešil tako-le: ako hoče imeti stari Brlinec mlado ženko, naj si zglasnico podpiše sam; občinski očetje nečejo biti krivi tujega greha.

Župana je ta nenavadna upornost iznenadila ter je, kakor pravijo možje baveči se s politiko, tudi izvajal posledice: podpisal si je ženitno dovoljenje, potem se je pa zahvalil za župansko čast, v svesti si, da ga

bodo prosili, da jo zopet sprejme. Odbor pa, ki je preskrbel podpis Pepetu, se je čudil, da njegov oče ni hotel razumeti dobrohotnega migljeja o mladi nevesti in o tujem grehu, in čuli so se v Slivju resni glasovi, da je Brlinčev odstop prava sreča za občino.

Toda Lucijeti ni bil vseč samovoljni ukrep njenega ženina, in prav občutno je kazala svojo jezo, da njen ženin ni več župan. Brlinec, boječ se, da se vse ne razdere, je nestrpno ravnal brke mimo nosnic in pridno mencial z obema rokama po žepih, dostavljal „bomo videli“ in slednjič milo prosil svojo izvoljenko, naj se zaradi tega ne skesa, naj mu tako neusmiljeno ne rani ljubečega srca posebno zato ne, ker bodo oklici kmalu končani. Nevesto so navidezno do solz ganile prošnje osivelega ženina in rahlo ga je vprašala:

„Ali bi bilo mogoče še umakniti ostavko?“

„Seveda, seveda; bomo videli; seveda, bomo videli“, je hitel Brlinec veselo.

„Še nocoj?“

„Še nocoj, da; bomo videli, takoj, dušica.“

„Tako, no, dobro!“

Brlinec je tekel v pisarno. Lucijeta se je smejala za njim in ponavljala: „Mati županja, corpo di bacco, tudi to je nekaj.“

Še tisti večer je bil Brlinec zopet župan.

Kmalu potem so svatovali na obeh krajih: pri Brincu glasno in burno in sijajno, pri Mislejki tiho in skromno, nikjer pa ne zadovoljno. Slivjanskega vikarija nada, da se bo spravil župan s sinom, se ni izpolnila. Brincu se namreč jeza ni polegla niti potem, ko so mu odborniki udano častitali, da je srečno pripeljal na dom mlado županjo. Pepeta in njegove mlade žene pa ni bilo več v županovo hišo.

Župan Brlinec je trdo stopal sem in tje, naravnal brke pokoncu, zdehal imenitno in molčal, če ga je vikarij opominjal, naj ukrene zastran sina, kakor se spodobi, a ukrenil ni ničesar.

Pepe je hodil s Pepino v Trst. Skoro sleherni večer se je vračal iz Trsta ter se željno oziral na rodni dom. O tem pogledu mu je pobledele že itak blede lice in v ne-

voljne gube se mu je nabral obraz, a le nerad je komu razodel svojo togo. Oblačil se je lepše kot prej, vèdel se je zmerno in uglajeno, občeval samo z boljšimi vaščani ter sploh kazal, da ne pogrèša ničesar. To je ugajalo Pepini, ki si je mislila, da je le njena zasluga, če je njen Pepe skoro gospod. Pa v prsih ga je včasih skeleče zabodlo, in zdelo se mu je, da se mu pljuča niso še čisto pozdravila od takrat, ko ga je vojaški konj brcnil, da je moral ležati več tednov. Ako ji je kdaj na skrivnem potožil, da mu ni dobro v prsih, da oče ni še nikdar tako dolgo odlašal s prijazno besedo, da ga hujska Lucijeta, ga je ona tolažila z navadnimi nadami, katerim že sama ni verjela več.

Minulo je že skoro leto, in Slivjani so že drugič napolnili sode s teranom, kar sta svatovala mladi in stari Brlinec, pa župan in sin se nista približala drug drugemu ni za prst. Pepe je bil otožen, in Pepina ga še ni mogla razvedriti niti s tem, da mu je razodela veselo novico, da dobi kmalu potomca.

Pepe je ostal žalosten navzlic njeni podvojeni marljivosti in ljubeznivosti.

„Z doma, z doma sem, kako bi se vrnil na dom?“

Te besede je ponavljal, ko je hitel v mesto in iz mesta. Pa prahú, kamenja, potú in truda polna pot se mu ni prilegala ni zjutraj ob pričetku tovarniškega dela, ni zvečer, ko bi bil najrajši počival s tovariši pri kupici vina v razvedrilnem pomenku. Včasih je sicer prisedel k temu ali onemu vozniku, vendar ga je stala ta pot bridkih vzdihov.

Njegova nezadovoljnost se je še povečala, ko je meril to pot zopet sam. Pepini je na zimo zbolela mati, da ji je morala streči in puščati zaslužek. Služil je poslej samo jeden, jedli so pa trije. Pepe je obupaval in glasno kašljal, da so ga vsi sočutno gledali.

Po Krasu je zavládala zima. Burja je silila skozi okna in vrata na borna ognjišča, ko ni šel neko jutro iz Mislejeve hiše nihče na delo. Podolgaste kope so se zbirale na nebu in vlekly tje v morje; zeblo je pa prav

do kosti. Vozniki, prišedši s Kranjskega, so pripovedovali o snegu in zametih. Tedaj je v zvoniku slivjanske cerkve zapel mrtvaški zvon — pokojni Mislejki.

„No, zdaj pa lahko pojmeta v Trst, kakor sta želela; saj za gospôdo sta, ne za nas, credo mi“, pripomnila je mlada županja in vzdihnila za duše v vicah . . .

„Lucijeta, ni prav, hm! da tako govoriš.“

„Pa?“ sklonila se je po koncu in ga pogledala srepro.

„Veš, naši možje, hm! in tudi gospod vikarij želé, da bi se midva s Pepetom nekako, hm! pobotala — pa —.“

„Pa se pobotajta, a ne z mano.“

„Seveda: ti boš morala z mano.“

„V kot, kaj?“

„Ne baš v kot, le tako le bolj k starim naju bodo šteli.“

„Mene, ki sem mlajša od Pepine, k starim! Ljubi moj očka Brlinec, ti si pa res brljav — pa na pameti: tašča da bo mlajša od sinahe! Ha, ha! Že vidim, da ti moram nekoliko oči iztrebiti, moj stari ljubček; gospodu vikariju in vašim možem pa tudi hočem jaz pokazati, kdo je v Slivju župan.“

„Bomo videli“, sklenil je Brlinec, in drugi dan so videli pogreb stare Mislejke na občinske stroške, na izrecni ukaz županov, dasi sta Pepe in Pepina ugovarjala. Malo je bilo pogrebcev zaradi ostrega mraza in pa zaradi ugovorov mlade županje, ki je mnogo ljudij povabila v hišo in jih zadrževala, dokler ni minul pogreb; potem se je pa norčevala celó iz župana:

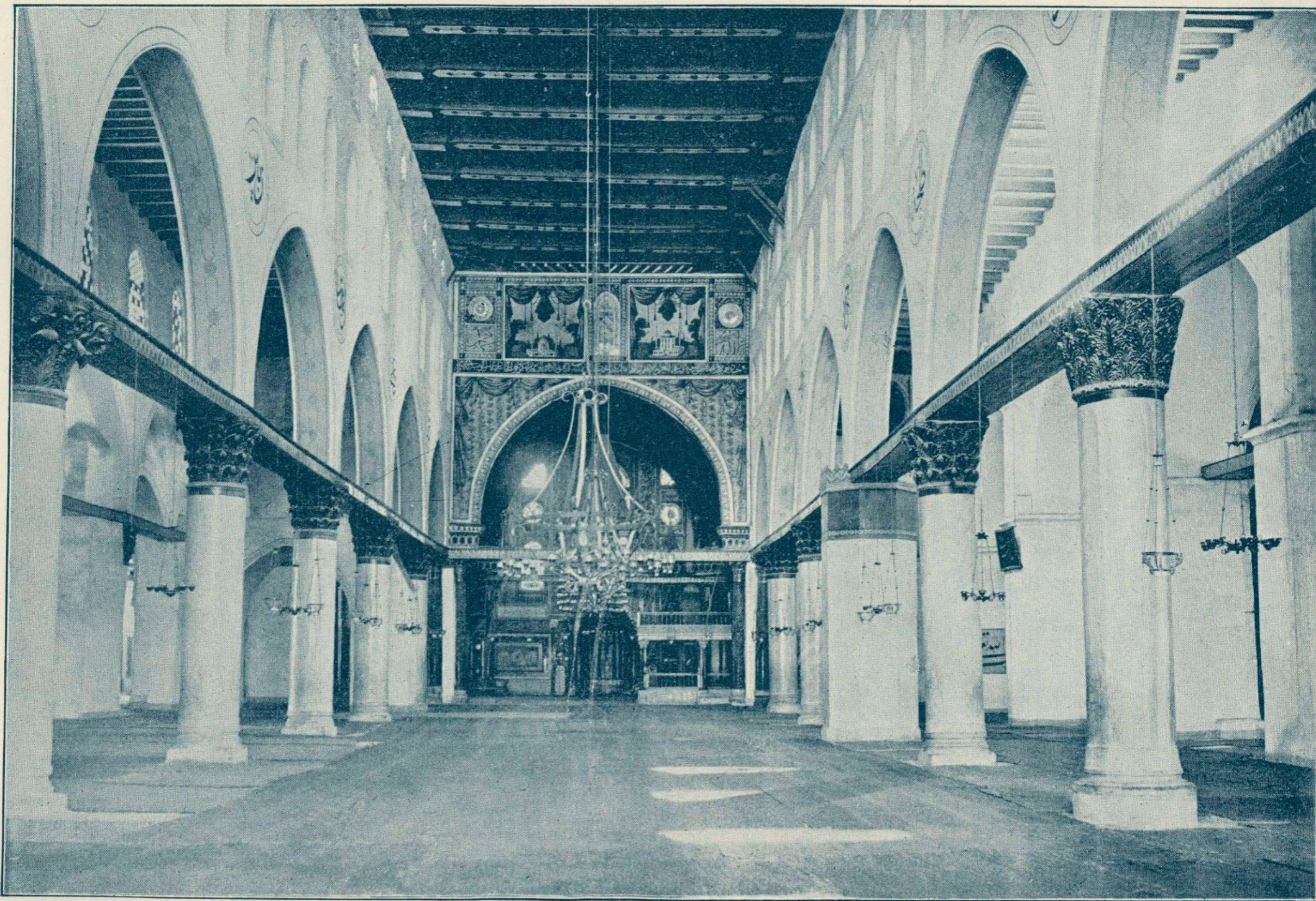
„Moj stari! Spodobilo se je vdeležiti se ti pogreba, saj smo si skoro — nekako v rodu, ha, ha, ha, corpo di bigoli, ha, ha!“

„Hm! V rodu — v rodu! Sovraštvo pretrga vse vezi, a rodnih ne, sem slišal od starih mož.“

„Pa tudi sklepa jih ne, veš, caro mio!“

„Saj pravim: ko bi ne bil vzal takšne, še vedno bi bil moj sin in mogoče — — bomo videli — —.“

Lucijeta je dvakrat trikrat obliznila lepe ustnice, kakor da hoče nekam pljuniti, potapljala skrbno urejene kodre na čelu ter

Džamija El-Aksa v Jeruzalemu. (Nekdaj cerkev Marijinega darovanja.)

silno grdo pogledala svojega soproga sive lase. Slivjanski župan se je zbal pretečih pogledov svoje lepe Lucijete, popustil pogovor in zbrane ljudi, šel v pisarno ter premišljal, če ga bo imela ženka vedno tako v kleščah.

Kmalu potem je peljal Pepe za roko s pokopališča opotekajočo se Pepino, kateri je na burji in mrazu premrlo telo, ko je žalovala za mamico. Čutila se je osamljeno; le Pepeta je včasih pogledala po strani, a tudi on — njeno vse — se je držal zmrzlo, tudi njega so obhajale resne, tužne misli na pokojnico, na lastno revo, na smrt, večnost, a vse to se mu je podilo v spominu, kakor je podila burja oblake — vse pomešano s skrbjo za življenje svojih dragih, pomešano s tiho srčno željo, da se kmalu neha to nemirno prognanstvo iz očetove hiše.

„Z doma sem, z doma! Kako domov!“

Drugi dan je zopet moral sam v mesto. Pepina ni mogla ž njim na delo: žalost in mraz sta jo položila na posteljo. On je moral za zaslužkom, dasi mu srce ni dalo od nje. Moral je naročiti dobrosrčnim sosedom, da so pazile na bolnico ter potem glasno na cesti hvalile svojo brezplačno dobrotljivost.

V nekoliko dneh se je brezplačna dobrotljivost izpremenila v glasno godrnjanje in neslano namigavanje, in Pepe je moral seči v žep — po plačilo dobrodušnim sosedom. Poslej je bila postrežba sicer nekaj rednejša, pa tudi dražja; zakaj bolnica je največkrat dobivala od vseh jedij, katere si je naročila v krepčilo, le tisto, kar je ostalo na tujem ali domačem ognjišču postrežnicam.

Sam Pepe ni mogel vsem dovolj prislužiti; treba je bilo iti po shranjene novce. Poleg tega je vedno hujšo težo čutil v prsih, vedno ostrejši je bil kašelj. Zdelo se mu je, da je vsega kriva dolga pot v mesto in nazaj; zato je sklenil, takoj ko ozdravi Pepina, pustiti hišico upnikom ter si poiskati borno bivališče v mestu. Morda to celo omeči očeta, da odkaže Lucijeti kuhalnico in ognjišče, njega pa pozove na svoje mesto.

Življenje se mu je jelo kazati v lepšem svitu.

Ko pride neki večer upehan iz Trsta, vidi v hiši več ženskih kakor po navadi, vidi same nasmihajoče se obraze in sliši vekajoči glasek, kakoršnega ni slišal že davno. Slivjanske mamice so tiho stopale, prinašale to in ono, pogledovale na ognjišče in že težko požirale sline po željno pričakovanih „šnitah“. Pepe je zvedel, da je v hiši jeden državljan več — njegov prvorojenec. Srce mu je vstrepetal, a se takoj umirilo, kakor tiču selivcu, kateremu so prikrajšane peruti.

Kasno so šli spat, in le s težavo so se ločile ženice od male hišice v skrbah za mlado mamico, v skrbah za ostale „šnite“ in dišeči teran. Pepe je slabo spal tisti večer in pozneje še mnogo večerov, a slednjič se je privadil in mirno spal tudi med otročjim vekanjem.

Sinka so krstili za Jeronima, dasi v Slivju razven župana Brlinca nihče ni imel tega nenavadnega imena. Vikarij je pa imel zopet važna pota k Brlincu in nazaj.

„Bomo videli, bomo videli“, je le-ta skomizgal z rameni ter se dobrovoljno nasmehal, če ga ni videla Lucijeta, ki je preširno norčujé se govorila:

„Moj stari Jeronim je dobil te dni vnuka Jerončka, pa še sina nima več!“

Mladi Brlinec je vedno bolj kašljal, pa vendar zadovoljnejše stopal v Trst sam, pozneje tudi s Pepino; saj se je sinko tako lepo smehljaj zvečer njemu in mamici! Škoda, da je bilo v tako slovesnih dneh treba misliti na selitev.

Naložila sta neko nedeljo popoldne pohištvo na voziček. Ni bilo mnogo, a bilo je lično in trdno. Na vrh sta postavila tudi zibel, jo skrbno obložila z odejo in obleko, Pepina je sedla k nji, voznik je pognal, Pepe Brlinec se je šel poslavljat k sosedom, a k očetu ni šel, dasi mu je krvavelo srce.

Naslednji dan ga je v Trstu ves dan dušil silni kašelj.

Šel je k zdravniku, da bi mu le-ta povedal brez okoliščin, koliko časa še se bo mladi Jeronček veselil ljubkovanja na kolnih svojega očeta. In odgovor je bil: strani

od žvepla; če ne pustite tega dela pri užigalich, bo kmalu vašega življenja zadnji prizor.

Poslej je hodila v tovarno sama Pepina; on je iskal druge službe, gugal dete, pripravljaj jedila, hropeče kašljaj in strahoma opazoval, da so prihodki znatno manjši od troškov; treba je bilo zopet jemati iz prihrankov.

Oglasil se je za marsikatero službo, a ker še sam ni prav vedel, česa bi se najlože polotil, in ker je bil brez vsakoršnih spričeval, je bilo vse iskanje zaman. Povsod je bilo drugih sto na ponudbo, povsod so ga sprejemali hladno, odslavljali mrzlo.

Nekolikokrat se mu je posrečilo ob nedeljah pomagati natakarnem v bližnji restavraciji. Zvečer ali bolje zjutraj je prišel izmučen domov, skrivaj kašljaj, da se ne bi prestrašila Pepina; prijemal se za prsi ter bdeč sanjal grozne sanje, kako ga smrt grabi za pljuča ter mu jih trga iz živih prsij.

Slednjič je dobil službo natakarnja v neki gostilni ter jel uravnnavati življenje po nekdanjih načrtih. Najeti je bilo treba služkinjo, da varuje otroka ter poiskati nekoliko prostornejšega stanovanja. S temi premembami so se pomnožili troški, a ne toliko kot dohodki. Pepe se je nadejal boljših časov.

(Dalje.)

Volja in nevolja.

(Slika iz življenja v pismih. — Spisal *Velimir*.)

VIII.

V Ječmenovem lazu,
mal. srpana 189 .

Dragi!

Nedelja je, Gospodov dan! Vse praznično, slovesno, veličastno! Vse zeleno, žito gre v klasje, na travnikih se upogiblje visoka trava. Solnce, to žareče solnce ne trpi na svojem prostoru ni jedne meglice.

Tam iz šole stopa dolga vrsta belooblečenih deklic in s šopki nakičenih dečkov, ki izginjajo pri cerkvenih vratih. Oltarji so obloženi s cvetjem in zelenjem, podobe zaljšajo sveži venci, sveče in svečice se utrinjajo in poigravajo z vetrcom, ki se prikrade skozi line nad okni. Zbor dečkov in deklic se vstopi krog oltarja, orglje zadoné, zvonovi zazvoné, pevci se oglasé, mašnik pristopi . . .

To je poezija! In ti milo-sladki spomini!

Pa kaj še! Med dečki kleči tridesetleten človek! Tudi on ima šopek na prsih. Iz očij pa mu lijó neprestano kapljice spokorjenega veselja. Mlad je šel po svetu, okusil življenja sladkosti in grenkosti, potikal se je

po svetu in živel liki žival. Vrnil se je, in žarek milosti božje je posijal v njegovo zapuščeno, podivjano srce. Iskrica, ki jo mu je mati ukresala, zažarela je, zaplapolala in danes je pripravljen prvokrat z otroki vred prejeti Gospoda nebes in zemlje.

Ali te ne gane ta prizor? Mene je do dna srca in solze so mi kapale po licih, ko je prejel božje Telo iz mojih rok.

Ali, božja ljubezen, kako globoko posezaš človeku v srce! In ta ljubezen, ljubi moj Radoslave! mora tudi v Tvojem srcu najti prostora. — Kaj je ljubezen, ki jo Ti opevaš? Ljubezen je pač, ali ljubezen do stvari, ki zakriva ljubezen do Stvarnika. — Prav govoriš, da je ljubezen bila in bo, toda ta ljubezen ne seza onkraj groba. Izginila bodeva oba s svetovnega prizorišča in šla v večnost: a ljubav, ki gore prestavlja, ta ljubav naju bo zjediniła v prostorih večnega veličastva, in nobena druga. Ljubezni so različne: Ti imaš ljubezen do poezije, ljubezen do Josipine, ljubezen do matere: ali vendar morajo biti vse te ljubezni podrejene jedni najvišji ljubezni. Tudi meni boš lahko naštel različne ljubezni: ljubezen do politike,

ljubezen do psa itd. Ti bi to imenoval „šport“, vsa ljubezen je po Tvojem „šport“: le poezija Ti je nebeška hčerka. In vendar Ti rečem, da je Tebi tudi poezija „šport“. Le ljubezni božje ne moremo imenovati „šport“, ker je treba za to ljudem kaj trpeti, in človeku ni v zabavo, ampak mu je resna dolžnost.

A propos! Prejšnji teden sem slučajno naletel v železniškem kupeju na gospodično, ki jo kličejo Josipino. No, zaverovana je res v Tebe do ušes, ali meni se vendar-le zdi, da je ta Tvoj „šport“ prelahkomišljen. Vem, da Te ni volja kdaj vzeti ubogo deklico za svojo ženko, a ona vendar to misli. Ali ni ta „šport“ od Tvoje strani krivičen? Ali se to ne pravi deklico za nos voditi? E, veš kaj, s plemenitostjo Tvojega srca se to ne vjema, in ako že moraš kakor Prešeren imeti svojo Julijo, da opevaš njena lica in njene lepote, opusti vsaj pisma, katera ona spravlja kakor demante, ki naj se ji nekoč v prah izpremené. Bridka prevara!

Politika torej Tebi ne prija. Rad Ti verjamem, in tudi jaz nimam Bog vé kakih željá po njej, toda povem Ti, da brez politike tudi ne moremo biti, in nekaj jih mora biti, ki vodijo ta posel. Še več! Politika je za mladega človeka nekoliko celó potrebna, in ravno Tebi bi je bilo zeló želeti, ker si tako melanholičen in svojeglaven. Zdrava in trezna politika vendar-le svet vlada, in politične borbe pridobé mlademu človeku mnogo izkušnje, dasi bridke in prevarljive. Koliko več pametnega zmisla bi imele Tvoje pesmi, ko bi nekoliko bolj posegel v življenje! Sedaj so popolnoma vodene, in sama bolna ljubezen, pomešana z nestalno sentimentalnostjo, leze na dan iz Tvojega srca. V ljubezni do izvoljenke svoje si grozen idealist, v nazorih o življenju pa cel materialist. Idealen hočeš biti, in vendar kličeš in poješ neprestano: uživaj življenje! Ali ni to desetkrat večja hinavščina kakor tista, katero ti v politiki tako sovražiš?

Grau, lieber Freund, ist alle Theorie,
Grün ist des Lebens gold'ner Baum.

Le dosledna bodiva, ljubi Radoslave, in ne boj se, da Ti jaz ne bi ostal odkrit! Ako

pa boš seveda moje delovanje zasledoval po veri in cerkvi nasprotnih političnih časnikov, tedaj boš vedno lahko dobil dovolj gradiva, da se Ti pristudi moj značaj, kakor se ti politika sploh studi.

K sklepu še nekaj! Veri in cerkvi sovražni listi imajo navado napake posamičnega duhovnika pridevati vsem drugim duhovnikom. Priznavam, da tudi krščanski časniki niso brez te slabosti gledé na druge stanove. Vendar je vse kaj drugega kako napako navajati in šibati, ali pa napako celemu stanu pripisovati, sovraštvo do njega razširjati. In v tem se ločiva. Bodi torej nepristranski in sodi trezno ter vzvišeno nad časnikarskimi strankarskimi spletkami, in videl boš, kako se bova lahko sporazumela. Tudi polemika mora biti. Toda ta bodi vselej dostojna, stvarna, resnicoljubna in napojena z ljubeznijo. Pred vsem je treba ljudstvo prav poučiti. In ta lepi posel imajo ravno časniki. Žal, da so časnikarji večinoma ali premalo izobraženi ali jednostransko vzgojeni ali pa od sile sebični in moralno pokvarjeni ljudje. In vendar bodi časnikar kakor svečenik, ki brani neustrašeno resnico in pravico. Zato se pa časnikarstvo do cela strinja z duhovniškim poklicem, in zato se ne smeš izpodtikati nad tem, ako tudi duhovniki poprijemajo pero v roko ter z uma svetlim mečem razkrivajo pogubne poti, branijo pravice narodu ter mu kažejo pot do boljše bodočnosti. Duhovnikom ni do vlade, ampak le zvršujejo svoj poklic, ako o pravem času in po potrebi povzdignejo svoj glas, ter kakor klicarji s Sijona svaré pred pogubnimi načeli, ki se vtihotapljuje v javnost ter sistematično rušijo temelje pravice in resnice. Dobro pojmi poklic duhovnikov, in strah pred klerikalizmom Ti bo le prazno strašilo, s katerim strašijo ljudje, ki računijo na nevednost poslušalcev ali bralcev in ki so sami nravno več ali manj pokvarjeni. Zato pravi Fénelon v svojem Telemaku: „Rien n'est plus dangereux qu'un ignorant ami.“ (Nič ni nevarnejšega, nego neveden prijatelj.)

Veseli me, da si se vpisal v filozofijo. Zgodovina in slovenščina sta bili že od

nekdaj Tvoja najljubša predmeta. V tej stroki boš tudi laže negoval svoje ideale kakor v suhoparnih paragrafih. Veselilo bi me, ako me obiščeš, kadar prideš na počitnice. Dotlej pa ostani zdrav!

Tvoj

Krešimir.

IX.

Dragi mi družje!

„Po otb družej spasi nasb, Bože!“ Te besede iz Puškinovega Evgenija Oněgina so mi prišle na um, ko sem prečital Tvoje zadnje „brumno“ pismo. Vendar te ne obsodim tako zeló in hočem pokoren biti Tvojim naukom, ker si „gospod“. Tebi se pozna, da si ves v politiki, in želim Ti, da prideš kmalu v Ljubljano za urednika klerikalnemu glasilu. Jaz pa se zibljem in sanjam na krilih večno lepe poezije, zroč z viška gore na doline in ravnine ter motrim skozi prizmo svojega uma in srca podrobne predmete, premetavam jih in premlevam, primerjam in razdiram, zlagam in skladam, potiskam in zavlačujem, povijam in razvijam. Moj duh plava kakor postojna v zraku in zre z bistrim očesom globoko doli na zemljo, kjer se zvija črv v prahu, da pade bliskoma nanj ter ga razmercvari in pokaže v pravi luči.

Ko sem to pisal, prinesel mi je vetrič skozi okno ovenel listič. Ta je padel na papir in pokril nekaj besedij mojega pisma. Bog ve, s katerega drevesa je priletel? Nemirno je plaval po zaduhlem zraku, poredni podsolnčnik ga je odtrgal od veje in ga drevil na okrog, dokler ni pribežal skozi okno na mojo polo. Ljub si mi, rudečežilnati listič, saj si podoba mojega življenja. Kje je še jesen, in že si orumenel ter kot zrelo jabolko pal z drevesa! Staram se, čutim i jaz, staram se in zdi se mi, da vse prezgodaj poletavajo črni demoni okrog mojega žitja ter se veselé svojega plena. Tudi meni je zlobni veter puhnil svoje strupene sape na pljuča, da pokašljujem. Zdravnik mi je rekel, da je pljučni katar in da se moram varovati. Kaditi bi ne smel, a nimam volje, da bi se ojunčil in vrgel od sebe te kvarne

svalčice, ki tako prijetno „ščegačejo“ po razdrapanem grlu ter burijo živce in množé fantazijo, to zvezdo repatico razburkane poezije.

Poletje je, prijetno poletje, vse zeleno, sadežev polno, gorko solnce rumeni klasovje: toda meni se zdi, da je jesen, in skoro zimski mrazovi preletavajo mojo dušo. Ljudje tožijo, da jim je vroče, mene pa izpreleta mraz. Na vojaških vajah sem iztaknil bolezen — prehladil sem se. In to bolezen hočem zanemariti — usoda hoče tako. Neki notranji nagon me vleče za sabo, čutim ga, a ustavljati se mu ne morem. Tovariši letajo s tornistri okrog, premetavajo puške po rokah, smejejo se in veselé, jaz pa tičim doma „maród“ ter čakam, da me obišče zdravnik. Kaj mi bo povedal? Skoro slutim, da bo treba v posteljo. Ali še vstanem iz nje? Kdo ve? Bôde me, zbada me ob rebrih, da bi zakričal na glas . . . Duh je močan, ali roka se mi trese . . . ne morem. Oprosti, da končam svoje pisemce.

Vel. srpana 189 .

In zopet sem na tem, da ti pišem. Tri tedne je minulo od tega, kar sem začel to-le pisemce. Danes pa je končam. Kaka izprememba! Tvoje pismo sem prebral, a šele danes. Tudi danes se mi trese roka, trese ves život. Toda rekonvalescent sem. Zdravnik je dejal, da se mi je vnela mrenica na rebrih. Nisem mislil, da bom še travo tlačil. Toda ti praviš: kogar Bog ljubi, tega tepe. Bolan sem bil, hudo bolan. Mraz in vročina sta si roki podajala, bôdlo me je, da je srce zastajalo. Že sem začel blesti, in strašne podobe so se podile pred mojimi očmi. Tovariši so mi pravili potem, kaj vse sem spravil na dan! Skoro se sramujem teh mislij, ki so se vrtele po moji glavi, in ni da bi Ti jih ponavljal. Kaj je res človeško življenje? Kapljica na veji, vsak čas pripravljena, da jo zaziblje veter ter odnese . . .

Povračajo se mi moči vsak dan, a čutim se le še malo trdnega. Da bi le toliko okreval, da se poprimem učenja ter z drugimi vred napravim izkušnjo! In potem: zdrav

bodi za vselej vojaški stan! Na jesen pa me popelje železni konj čez Severnik nazaj na ljubljansko polje. O, da bi že prišel ta zeleni čas!

Sedaj sem v bolnici. Velikanska dvorana, polna samih postelj! Vojak za vojakom se pregiba na posteljah, po sredi pa hodijo sanitetci ter poprašujejo, ogledujejo in poslušajo. Vojaški zdravnik je prijazen mož in rad se ustavi pri meni ter me marsikaj popraša. Blago srce tič v njegovih prsih, in vidi se mu, da tudi njemu vojaški stan ne ugaja. Čeh je, in bije mu gorko srce za narod. Dal sem mu prebrati tvoje pismo — drugega slovenskega nisem imel pri sebi — in zanimalo ga je, ko sem mu pravil o tvoji osebi. Dejal je, da ima tudi on brata duhovnika, ki je župnik nekod pri Budejevicah. Zdravnik si je zapisal tvoj naslov in zato pričakuj, da prejmeš nekega dne pismo češkega župnika. Izobražen mož je in je pravil že bratu, da bi rad dopisaval s kakim Slovencom ter se поблиže seznanil z našimi razmerami. Poglej, kako lepa naloga Te čaka! Na zdar!

Radoslav.

X.

V Ječmenovem lazu,
kimovca 189 .

Preljubi Radoslave!

Že sem mislil, da se Ti je zopet srce ohladilo za „kmetiškega črnorizca“ ter da Te ni volja še nadalje dopisovati z „bojnim petelinom“, kakor me je račil zvati neki slovenski list, preloživši iz čifutskih listov nemškega „Hetzkaplana“. Pa kaj sem čital, odprši tvoje zadnje pisemce? Da Te je huda bolezen položila na posteljo. Hvala Bogu, da si okreval toliko, da ni več smrtne nevarnosti. Čudno se mi zdi, da nisem nikoder tega zvedel. Toda pazi, da se Ti ne povrne bolezen ali da Ti ne ostavi kakih ostankov. Radoslave, ne puši, ali vsaj ne puši toliko in daj slovo svalčicam, ki so najbolj kvarne zdravju. Saj veš, da sem bil tudi jaz strasten svalčičar, toda z dobro voljo sem se odvadil, dasi si včasih ne kratim kake lahne porto-

rike ali kake pipice duhana. Letošnje leto Ti ni ravno z rožicami postlano, a vedi, da se meni ni godilo boljše, najbrže še slabše, ako se spomnim brezskrbnega življenja študentovskih let. Res, da ne stradam, ničesar mi ne kratijo, česar potrebuje človek za svoje telo: toda rajši bi dostikrat stradal, samo da se dá pravici čast. Kako človek zida z nesebično ljubeznijo, zida in zida ter ne pričakuje niti tega, da bi jedenkrat videl sad svojega truda: a kaj se mu vse podtika, česa ga sumničijo, natvezó na njegove rame? Sicer mi je nedavno neki profesor rekel, da duhovniki lahko tako „hrulimo“ (sic!), ker nas ni skrb vsakdanjega kruha. Povedal sem mu, da ne pozna duhovniškega poklica, ako tako misli. Ko tako premišlujem in vidim, koliko je hudobnih src v človeških prsih, čeprav so vsi ljudje ustvarjeni za nravno popolnost in za večno srečo, polasti se me žalost in otožnost kakor Tebe. Koliko spletk, spon, zavor, ugovorov, nagajivosti, godrnjanja, surovosti premore človeško srce! In vrhu tega naj poštenjak nosi zavest, da je vsega kriv! Ali niso to bridki trenutki?

Pa pridejo časi in ure,
Oj ure tako bridke . . .

V takih trenutkih mi pride na misel Prešernov sonet:

Oj Vrba! srečna, draga vas domača,
Kjer hiša mojega stoji očeta . . .

Bil je pri nas učitelj, blaga duša, vnet za šolo, za svoj narod, za svoje vzore. Umevala sva se izvrstno in bila najboljša prijatelja. A očka župan tega niso radi videli. Toliko časa so brskali in brskali, popraševali in ovajali, da je blagi mož pustil svoje mesto ter odšel drugam. Nič ni pomagala nobena prošnja in pritožba. Prestavili so ga „iz službenih ozirov“. Ni se gledalo na dobri uspeh v šoli, ne na željo ljudstva, le gospodu županu ni bila po volji učiteljeva taktika, ker ni hotel trobiti v njegov rog, ampak mu je bila šola prva, politika postranska stvar. Očka župan so vse drugače umevali učiteljev poklic. Posrečilo se jim je, da je prišel učitelj po njihovi volji. Sladek in prijazen je bil v početku, a kmalu je nastavil

svojo ost, in ni več tajno, da ima nalogo kapelana pognati iz Ječmenovega laza. Vederemo!

Najprej je dokazoval z diplomatično točnostjo v postavah, da jaz nimam pravice zastopati župnika v njegovi odsotnosti pri sejah krajnega šolskega sveta. Ali okrajni šolski svet mu ni pritegnil. Nato me je naznanil na okrajni šolski svet, da rušim šolski red, češ da ne naznanjam, kadar sem zadržan priti v šolo. Šolski svet mi je poslal to pritožbo, češ da se opravičim v dveh dneh. Ko pa sem odgovoril s povratno pošto, doposlali so jo gospodu učitelju, da se izjavi, a dali so mu osem dnij odloga. Res lepa nepristranost! Odkar so očka župan dožupanili, prevzel je učitelj nalogo, da jaše birokratskega konja! Toda tudi pred birokratizmom me ni strah. Ti gospodje imajo pač dovolj koristnejšega dela, kakor kapelanom noče izpodbijati.

Napravili so nekaj kmetov, oziroma so jih nalagali, da so podpisali pooblastila advokatu, da toži mene radi žaljenja časti. Čudno to! Dotični kmetje pa o tem nečejo ničesar vedeti ter pravijo, da so le podpisali pooblastila, da dobé odškodnino za pot, ki so jo napravili k sodišču zaradi neke druge tožbe. Stvar je čimdalje zanimivejša. Bodi! Bo vsaj ovekovečena v uradnih aktih poštenost teh ljudij. Toda ne še samo to! Gospod kolega v šoli tudi vestno pazi, kaj pridiguje gospod kapelan, dasi sam nima navade poslušati božje besede. Nedavno so žandarji popraševali, kaj je pridigoval kapelan, gospod učitelj pa je poslal spomenico na samega škofa, češ da ga jaz preganjam, ker

sem v svoji opravičbi navel tudi nekaj podatkov, ki slikajo gospoda učitelja vse drugačnega, kakor se sam opisuje. Vsekako se napoveduje dolga vojska, in kdo ve, kdo se povrne z lovorjevim vencem iz bitke, ki ima trajati še nekaj mesecev? Jaz sem hladen in nimam druge zavesti, kakor da sem vselej postopal pravilno in da imam večino ljudstva za sabo.

Kaj ne, ljubi moj, kako različni sta poezija in proza, kako vse drugače se bere o idealih in kako vse drugače se snuje v praktičnem življenju! Ali dasi je toliko prevar, dasi je toliko zlobnosti med ljudmi, vendar ideali ostanejo ideali, in če bi svet še tako preplel nizki materijalizem, idealov ne bo nihče spravil s sveta. In če bi jih, pa jih je treba zopet ustvariti. Zvezda ohrani vedno svojo svetlobo, solnce sije vedno jednako, naj vremenski preroki še tako modrujejo in v pratiko sedaj solnce, sedaj dež postavljajo.

Kakor vidiš, je današnje pismo osebno; nisem mogel zakriti svojega srca. Clovek je pač clovek! Nemirni duh ga vodi in giblje. Navdušeno hiti proti jasni zvezdi svojega smotra. Toda pridejo težave, pot mu zastavijo nasprotniki ter ga potisnejo v stran, da za hip izgubi svojo zvezdo izpred očíj. Pogum mu upade. Pa kmalu se zopet zavé in z novim pogumom začne delo za svoj vzor.

Želim Ti, da skoro popolnoma okrevaš, da srečno prebiješ pred durmi prežeči izpit ter se povrneš v domovino zdrav in srečen!

Tvoj

vedno udani

Krešimir.

Srcu.

O srcé, zakaj vzdihuješ,
Kaj ponoči samo čuješ,
Ko vesoljni spava svet?
Ran pozabi v dnevnih bojih,
V prsih se umiri mojih
In zaspí pokojno spet!

Nékdaj so te v noči tihi
Snà ljubili sladki dihi;
Zdaj bediš, srce. O znáj!
Ker v samoto me zaganjaš,
Ker preveč po dnevi sanjaš,
Sanjati ne moreš zdaj.

Anton Medved.

Ob Balkanu.

(Spomini iz Bolgarije. — Spisal *Jos. Repina.*)

(Dalje)

Vzdih na vzdih, katerega je spremljal oster žvižg, mu je drhtel preko penečih se usten, in prsti so kopaje rili v vlažni pesek, dočim se je truplo v sunkih vrtelo krog svoje osi. Daleč na okoli so škropile krvne kaplje . . .

Globoko sem se sklonil nad njim in iskal s pogledom njegove oči: bile so stekleno izbuljene in s krvjo zalite.

Spoznal me je menda takoj, zakaj mirno je obležal in prenehal stokati.

„Vode . . . vode . . .“, sem začul pro-seče zloge.

Ozrl sem se po kleti. Plam sveče je izčrtaval iz teme v kotu sodček. Skočil sem tje, pograbil lončeno skledico, poveznjeno pod sodom, in odprl pipo.

Prazno! — Jezno sem zaklel.

Votlo tuljenje, ki je zdajci pretresalo podzemski prostor, me je prisililo, da sem naglo obrnil glavo: Pedro je za ramena vzdigal Grka, kateremu so bolečine izvabljale strašne glase.

„Ne umorite ga!“ sem hripavo zavpil in sunil Španjola, ki je ranjenca mahoma izpustil, v stran. „Bodite usmiljeni, ali vas pogoltni peklo!“

„Človek naj ljubi vruga? — Haha!“

„Ljubi, ljubi! sicer je sam vrug! — Dajte mu piti!“ In že sem iznova motril klet, visoko držé lojevo svečo.

Tam ob steni je slonel lesen pokrov, pred njim v tleh pa so se bleščeče odbijali žarki moje luči.

„Voda!“

V peščeno zemljo je bil do roba pogreznjen velik sod brez krova, napolnjen s kristalno studenčnico, torej nekak reservoar, na čegar površju je plaval korec s kratkim držalom.

Hlastno sem zajel in bil z jednim korakom zopet pri ranjencu, katerega je Pedro

podpiral. Nastavil sem mu posodo na otekla ustna, in žejno je srebal hladilno pijačo.

V kostnem mozgu me je zaskelilo, ko mi je vroča para njegove krvi puhtela v obraz in roke: bilo mi je, kakor da me celega obdaja valovje te gorke, goste tekočine, ki počasi upada od glave navzdol po mojem životu . . . In valovja proste moje dele je takoj ovil nervozen, mrzličen mraz, dočim se je spodnje truplo topilo v stiskajoči in vendar prijetni toploti, ki ni prenehala in se tesno vsesavala v živce . . . Kamor sem pogledal, povsodi sem videl vse krvavo: krvave so bile kamenite stene, krvava je bila luč, krvava posoda z vodo, krvav je bil Pedro, črnokrvav Pir Haronis . . . Nehoté sem zamizal.

„Ascuas! Skoro se mi smili . . .“ zamrmrljal je Španjol. „Qué péna! Kaka muka!“

„Sennor!“ vzdramil je mene, „izlijte mu vode na glavo, da izpère malo rane.“

Položil je siromaka nazaj v pesek, in jaz sem praznil korec za korec nad njega dolgimi lasmi, zlepljenimi v kuštrave kepe, nad čelom, kjer je zažarelo iz blede polti z nožem zapisano ime „Marko“, in nad lici, ki sta obe nosili črko „J . . .“ Zaznal sem hipoma njen pomen: Jelena! — Grozovita igrača norčeva! Svoje in svoje ljube ime dolbe v meso človeške žrtve!

No te rane, dasi velike, so bile neznatne proti rani, ki jo je imel oni na razgaljenih prsih in katero sem šele zapazil, odplahnivši ondi strdeno skorjo: na levi strani — dva palca v premeru — je bil vrezan krog, čegar površje — koža je bila deloma odluščena in je razkrivala gole, trepetajoče žile in mišice Očitno je bilo, da je hotel norec z demonsko slastjo in zlobo iztrgati tu živo srce!

Piru, čegar kruto zadržnjene ude je bil moj drug že davno oprostil vezij, so dobro

déli moji polivi, hladeči mu pekoče rane; mirneje je sopel, in oči so se živo gibale v jamicah. A izraza v njih ni bilo najti.

Srpo ga je gledal Španjol, stojé pred njim in pol odprtih usten pričakovaje trenutka, ki mu naznani, da je zopet zbrano v tem izpitem telesu toliko sile, da priklene nase bežečo dušo vsaj za trenutke še, ko ji zastavi usodno vprašanje . . .

V veži nad stopnicami je buknil hrupen ropot, in doneč glas je zazvenel:

„Pozor! — Luč! — En avant, djado Ilija! Vive la guerre!“¹⁾

Vrata, ki so se bila sama zaslonila, so se pod težkim sunkom odprla na stežaj, in v njih se je pojavil Francoz s puško in bajonetom v rokah — kakor vojak pri naskoku; za njim je tožno molél v klet Ilijin pihalnik. Obličja Julesovega radi teme sicer nisem mogel dobro razločiti, a toliko sem spoznal, da je nakrat postalo precéj kislo . . . (Da ni nekaj prav tam gori, je pričal skrivnostni molk.) No, ko je sedaj, naglo prekoračivši stopnice, dospel v svit sveče, so mu bile poteze nabrane v jezne gube, in pogled njegov, ki je šinil name, ni bil baš ljubezniv.

„Izdajstvo!“ je siknil in se upognil čez ranjenca.

Tedaj pa sem čudom zapazil, da so bile njegove hlače na onem delu, s katerim sedamo, čez in čez okrvavljene.

„Vi ste ranjeni, monsieur?“ sem ga vprašal, primši ga za roko.

„Te proklete črepinje!“ del je rezko in se z dlanjo potipal na mestu nesreče.

„Rakijca se je maščevala, gospodine!“ dahnil mi je na uho Ilija, katerega nos je bil višnjevo otečen in brez vsake pravilne oblike, ter potuhnjeno zarezal.

„Kaj pa je tvojemu nosu?“

„Hudo me boli, gospodine! Neka zgaga, prihrumevša iz te kolibe, se je zakadila vanj s svojo neumno čelado in mi ga zmečkala. No, rakijca ga že zopet pogladi“, dostavil je dobrovoljno in si ga jel mazati z rakijo, katere mu nikdar ni nedostajalo.

„O, djado Ilija, i tvoja škodoželjnost se je maščevala!“ sem si mislil in se obrnil k Julesu, nemo zročemu na Grka:

„Kake črepinje ste ménili, monsieur? Morda one kognakove steklenice?“

„Kajpak. Sédel sem naravnost nanje, da so se mi zapičile meter globoko, in tega ste krivi vi, ki podite sovražnika iz trdnjave, čeprav bi ga lahko zajeli . . . Saj je tudi bil zbok vaše nečuvvene prebrisanosti veselja ves iz sebe in rogal se je naposled celó

Skrivalica.

Risal F. D.

¹⁾ Živela vojna!

meni! Rečem vam, bilo je nesramno, drzno, infamno! Tu čepim za grmom in si ubijam možgane, kje dobiti pripravne stroje za hitro izstradanje trdnjave, ko plane na svetlo živ človek in hoče pobegniti; jaz ko strela nadenj in ga popadem sredi trate. Haronis ni, to mi pové prvi hip, no sovražnik je, in tiščim ga prav bestijalno. — „Hihi . . . ui, ui“, začne rigati in me poljublja. Dieu! to mi tako zmede koncept, da se pustim od onega liki dete v zibel posaditi v steklene črepinje, prežeče v travi nalašč name . . . Jedva pa začutim peklenske bolečine v mesu, se zavem svoje napake in jo hočem popraviti: prepozno! Moj rabelj je že v gozdu, patentira mimogredé Ilijino kumaro in odpluje za vekov veke.“

„Nič škode. Mož je blazen.“

„Ciel! blazen! Potem je umevno, zakaj mesari ljudi.“

„Glejte, kaj je učinil tukaj!“ Rekši sem pokazal na Grka, ki je zopet bolešno ječal in vzdihal.

„Grozno, grozno! — Ako ga pustimo na tem mokrotnem kraju, pogine nam ob nogah. Predlagam, da ga ponesemo v gornje prostore, kjer uredimo po moči lazaret zanj in zame lahko namreč vsako minuto umrjem.“

„Ohó!“

„Kaj ohó, kaj ohó? Poškodovan sem vendar v najnežnejših in najbolj občutljivih organih, in tedaj se je malo šaliti! Vrh tega me neusmiljeno grize in pika moja blamaža, ki mi brez dvoma izkoplje grob.“

„Blamaža?“ sem se čudil.

„Blamaža? blamaža?“ me je oponašal. „Mar je triumf, če naskočim z bajonetom¹⁾, z vojsko in vso fineso izkušenega vojskovodje trdnjavo, kamor se je že davno ugnezdil prijatelj? Škandal! Seveda, kdo je slutil, da sega vaša in Pedrova potuhnjenost do takih mej! Ali nista mogla priti mi naznanit, da je vhod v hišo mogoč? Zakaj sta delala brez mene?“

¹⁾ Naj ne pozabim povedati, da je bil njegov „bajonet“ navaden, dolg nož, z žepno ruto pritrjen k cevi puške.

„Neobhodno je bilo potrebno, da je jeden nas stražil stavbo zunaj, zakaj uskočiti iz nje bi ne bilo nikomur težavno. In ali niste sami izjavili, da hočete vi hišo oblegati? Kaka doslednost to, da se prepirate sedaj za popolnoma nasprotno zadevo! Poleg tega bodimo vsi zadovoljni, da vas s Pedrom nisva poklicala in tako kratila časa: par hipov pozneje, in našli bi bili Grka umorjenega, in cela dolga pot in ves trud bi bil zastonj.“

Mojim razlogom se ni dalo ugovarjati. Zagodrnjal je sicer nekaj o „puhlih izgovorih . . . hinavskem vedenju“, toda umolknil je in jel ogledovati si klet. Da je bil siten in zbadljiv, mu pravzaprav ni zameriti, če se uvažuje, koliko si je nocoj prizadeval, da bi žel slavo zmage, a so se mu izjalovili vsi načrti.

„Sennor!“ zasopel je Pedro in roki podkrižal na prsih. „Usmiljenje je pri Bogu, jaz sem človek, in moje muke so večje od trpljenja tega tukaj. Več ne trpim —. Naj se vam smili, jaz nimam srca!“

Trd in mračen je bil njegov obraz, ko je pri zadnjih besedah pokleknil kraj ranjenca in mu nastavil bodalo na grlo:

„Pir Haronis!“

Glasno, svečano-resno se je čulo to ime. Pozvani je kakor pod ukazom jeklene sile dvignil trepalnici in rekel slabotno:

„Jaz . . .“

„Je-li še dolg dan tvojega življenja ali so že šteti tvoji dihljeji —, ne vem; toda vem, da ti v trenutku, ko izpoveš laž, porinem ta nož, ki ga čutiš na vratu, do držaja v goltanec — kakor gotovo sem Pedro Alejandro de Santillana, caballero gran Cruz de la Real! Čuj, jaz te vprašam: Si ugrabil v službi brata mojega Don Miguela Emilia de Santillana dné 12. vinotoka l. 1878. mojo ženo Izabelo?“

„Da.“

„Iz kakega vzroka?“

„On jo je ljubil.“

„Kaj sta storila ž njo? Kje je Miguel? Kje je Izabela?“

Pedro ni več govoril, nego bruhal posamezne zloge iz sebe; Pirovi odgovori so bili mirni, brez efekta in jedva slišni.

„Pojezdil sem ž njo do morja, kjer je čakala skrita ladija . . . On je prišel čez tri dni za menoj, plačal mi 500 zlatov, — in šel sem svojim putem . . . in nikdar več ga nisem videl.“

Španjol, prej temnordeč, je sedaj prebledel in čudno votlo in mrtvo je ponovil vprašanje:

„Kje je Miguel?“

„Ne vem.“

„Kje je Izabela?“

„Ne vem.“

„In je to sveta resnica?“

Bodeče je uprl pogled v Grka. Ta se je nekoliko vzravnal, potegnil z dlanjo preko čela, ki je iz nova krvavelo, nabral usta v prezirljiv nasmeh in dejal pretrgano, a krepko, mrzlo:

„Kaj misliš, da se bojim smrti? — Suni, če ti je drago! Dalje živeti je neumno! — Kakor je istina, da mi je bilo stokrat žal, da ti takrat v votlini nisem odgovoril, tako je istina, kar sem danes govoril. Laž mi ne škoduje, in resnica mi ne koristi.“

Zadnji stavek je skoro zavpil in omahnil nazaj. Pedro je vstal.

„Sennor!“ izkušal sem pričeti, a pomenljivo je zmajal z glavo.

„Jaz sem gotov!“

Zapel je plašč, potisnil klobuk na čelo in v skoku premeril stopnice.

„Kaj je bilo? Kam gre?“ pozvedoval je Jules, ki ni umel njegovega in Grkovega pogovora v španskem jeziku.

„Njegovi upi, katerih se je strastno oklepal, so strti: Pir ničesar ne vé o Izabeli.“

„Ubogí Pedro! — Kako medle so mu bile nakrat oči, in glasno so mu šklopotali zobje . . . Nevarnost je, da si ne stori v obupu kaj žalega.“

„Pedro ne pozna samomora! Le sam hoče biti s svojo boljó . . . ne motimo ga!“

Godilo se mi je kakor v sanjah: nikakor se nisem mogel zavedati bridke resnice, da je vse proč, do trohice proč . . . Vedno se mi je zdelo, da nam bo slišati od Grka nekaj velikega, nenavadnega, da je še pred nami, kar iščemo. In v tem stanju sem se skrbno

pobrinil za Pira, da mu ohranim življenje; z Ilijo sva ga spravila v postelj že znane sobe, kjer sva mu zavezala rane, zrezavša najdeno platneno rjuho na kose. Seveda je bilo to le za prvo silo, pozneje je imel prinesiti Ilija iz sela od Pirove sestre potrebščine za lečenje ran; naša lekarna je v tem oziru slabo služila. Bila je — po Julesovi osebni izjavi — le za „notranje bolezni“, pač pa je bila velevažna za njegovo kirurško zanimivo blesuro, ker se je nahajalo v jednom predalu obilo angleškega obliža, črnega in mesnato-rožnega . . . Sicer ostane uporaba tega obliža večno Julesova tajnost, meni ni nikoli črhnil besedice o tem, ampak kar trdim tukaj, trdim zgolj na podlagi dejstva, da je Jules d'Alby z lekarno, dvema svečama, škafo v vode in tremi zrcali svoje toaletne šatulje nenadoma izginil v čumnati poleg kuhinje, od koder se je po dveh urah popolnega samotarenja prikazal sicer z lekarno, v kateri pa ni bilo ni sledú več o kakem obližu . . . Toda — pardon!

„Gospodine!“ oglasil se je Ilija, ko sva se sukala krog ranjenca, „ali ni vse tako čudno?“

„Hm . . .“ sem ménil in poravnal blazino.

„Najprvo smo smatrali Pira spečega, potem odsotnega, a cel čas ga je klal človek. Kdo bi jednako slutil! Pa ne gre mi v glavo, zakaj ni Pir nič kričal, ko je bil v strašnih mukah . . . Saj ni bil tako pijan, da ni niti čutil, ko ga je deval nekdo iz kože!“

„Iz česa sklepaš, da ni kričal?“

„Ker nismo čuli ni vika, ni klika.“

„Globoko v skalnati kleti, med sežnje debelimi stenami zamrè najjačji zvok.“

„Pa ti, gospodine in Pedro sta le slišala —.“

„V veži, da! No, glasi ondi niso bili preglasni.“

„Potem da nasprotno ni prodrlo prostorov niti moje butanje? Stavim, gospodine, da je potresalo zidove liki bobnenje groma! Pomni, da sem se zaletaval v kolibo s hrptom, na katerem sem nesel —.“

„Prav! Če je odmevalo podobno gromu, menil je blazni, da besni zunaj nevihta; če

pa ni zadelo njegovega sluha, tedaj se ni imel za nič brigati!“

„Morda se je pa le privil hrušč do njegovih ušes, vsaj slabo!“

„Kaj vraga ti je toliko na tem ležeče?“

„No, no —“, tolkel je strmé. „Moralo je vendar morilca tako prestrašiti, da je nehal.“

„Razume se! Dosegel si naravnost, da se je požuril v zlobnem činu.“

„Misliš, gospodine?“ spravil je venkaj klaverno in malodušno.

„Je jasno: dokaz imaš pred sabo.“

„Pa znabiti se ni čulo . . .“

„Neverjetno. — In naj se je čulo! Na blaznega to izvestno ni bilo nikakega vpliva.“

„Da, da, gospodine!“ hitel je dokazovati, „nič ni provzročilo: norci ne mislijo ali če mislijo, mislijo narobe, — in tedaj je moril oni Pira še počasneje!“

„Bravo! Sedaj si jo pogodil.“

Zadovoljnosti in sreče, da je ujel to dušeslovno resnico, ki je morala oprati njegovo nedolžnost (skelelo ga je namreč biti krivemu Haronisove nezgode) je ugriznil v čepico in smehljaje si pogladil dolge brke.

„Kaj praviš, gospodine, kdo je ta blazni in iz kakšnega povoda je storil tako s Pirom?“

„Poznam ga sicer —.“

„Ti ga poznaš?“

„Iz dušvinskega gozda sem: je prvi ženin Jelene, sestre Pirove, katera se je vsled hudobnih spletk omožila s Hristom. Misleč, da mu je postala nezvesta, jo je zabodel, predno se je izkazala nedolžnost njena. Tako je zblaznel.“

„Gospodine, gospodine!“

„Celo dogodbo ti opišem pozneje; spomni me nanjo o priliki. Sedaj ni časa temu . . . Slutim torej, da je Pir sokriv Markovega in Jelinega zlá, kar pričajo črke v njegovem obrazu . . . Marko se je tedaj osvetil —.“

„O, o!“

„Več upam zvedeti od Pira samega.“

„Ali bo umrl?“ Sočutno je pogledal bolnika, ležečega v nezavesti.

„Odteklo mu je sicer sila krvi, a lahko okreva, če mu niso pohabljeni plemeniteji deli . . . zopet pa se je bati, da ga ugonobi

prisad ali mrzlica. Zategadel je treba boljših sredstev od naših; in izvežbanih rok, da mu strežejo. Odpravi se nemudoma v selo in potrkaj pri Pirovi sestri Mari, soprogi župana, kateri pojasni položaj . . . ona ukrene potem potrebno. Njen stan ti pokaže ovčar, ki čuva naše konje. — Konje same peljita v selo, kjer bodeta že dobila hlev zanje, najbrže pri Haronisovem svaku.“

„V hanu je pil z nami tudi ranocelnik.“

„Dobro; naj pride gori. Istotako djado pop.“

Ilija je zapustil sobo, jaz sem ostal sam z ranjencem. Nažgal sem novo svečo, katero sem našel v miznici, primaknil stol k vznožju postelje in se skoro zleknil nanj. Okno je bilo zaslonjeno, duri zaprte; samotna veša je plesala okoli luči.

Bolnik je ležal vznak, nepremično, zastrtih očij . . . Da ni bilo čutiti lahnega utripa žile, zdel bi se bil mrtev. Bledoba njegovega obraza je tekmovala z belimi obvezami, na katerih je tu in tam isknila svetlorudeča pičica, — nema solza, ki jo je plakalo to življenje samo nad seboj . . .

Ecce, homo! — Glej, človek! mi je turbošno šepetalo v dušo in jo pogrezalo v globočine žalosti . . . Tako je živel in tako je končal; hotel je gorjé in dobil je gorjé . . . Ni bilo volje v tem telesu, nego strast, nekročena strast, nepremagljiv pohlep, ki je peljal bližnjika v nesrečo, izzval sebi pogubo. Ali res ni bilo volje? Povsod le slep nagon, čin brez misli in rabsodbe, zgolj navada škoditi drugemu? Saj niso prazne, gole te razorane, ledene poteze: določno jim je vtisnjen duh, velik, železen duh — pečat samozavesti in ponosa . . .! Tedaj ni bilo strasti, delal je razum: ne iz podlih, nizkih nagibov, iz trezne, hladne volje, iz gneva do človeštva je bil zločinec? — Dvakrat revno! Ponos, ki se plazi v prahu . . .!

Iz mojega premišljevanja me je vzbudil bolnik, ki se je nemirno zganil, me motno pogledal in zopet zamižal . . . Približal sem se njegovim ustom: počasi, enakomerno je dihal. Zaspal je bil. Zadovoljen sem se odmaknil in mu popravil odejo, ki je bila

zdrčala na stran. Pogledal sem na uro: dve čez polnoč.

„Najpametneje je, da se zunaj malo izprehodim, sicer zadremeljem tukaj, kar ne bo dobro, ker me še bolj utruji, a moram biti čil, ko pridejo ljudje. Ta spi in te ne potrebuje.“ — Tako sem si rekel, ogrnil havelok, utrnil stenj sveče in tiho odšel.

Na nebu so že ugašale zvezde, in hladneja sapa je vela čez zemljo. Stopil sem na rob hriba, odkoder je bil razgled na Madséro. Siva megla se je vlekla po njenih strehah, no iz nje so zažarele dve . . . tri luči. Ilija je bil došel v vas.

Tesneje sem se zavil v suktnjo, zapalil svalčico in jel šetati po trati gor in dol. Zeblo me je, in noge so mi postajale težke, svinčene . . . Bil sem izmučen, potreben počitka in vsled tega tudi duševno izčrpan: pričel sem deset različnih mislij, a obdržal nisem nobene, vedno so mi uhajale k mojim trudnim krakom, pekočim očem . . . In tako je trajalo dolgo, dolgo, predno sem se spomnil Pedra. Kje je? Iskal sem ga zaman krog hiše (klicati nisem maral), med drevjem, dokler ga nisem zazrl pod hrastom mladega spomina, od koder smo nocej opazovali Markov dom.

Stal je naslonjen ob deblo, obraz zagreben v dlani. Navzlic temi sem videl, kako mu je krčevito trepetalo in drhtelo telo, kako so se mu stresavale široke prsi . . .

Brez šuma sem se odstranil.

S čem naj mu pomagam? Nimam nič, prav nič . . . in s praznimi upi ga nečem mučiti. Kolikokrat od sinoči, ko sem zaznal njegovo zgodbo, sem se spomnil one gospe v Kazanliku in kolikokrat sem nevoljen vrgel to misel od sebe! — Španjolka je, Izabela ji je ime, Pedra je omenila: vse, vse tako mikavno, jasno, naravno . . . In ah! zopet vse tako smešno: Ravno v Kazanliku, ravno jaz sem se moral seznaniti z njo, ravno jaz tudi s Pedrom, ravno jaz naj sem pot med njima . . . Kako romantično! In na stotine je Španjolv na Balkanu, na stotine Pedrov, na stotine Izabel, in ravno ona naj je prava Izabela, ravno on pravi Pedro? Nezmislno!

Toda — vendar ni nemožno čudne poti usode . . . — Neznosno mi je bilo to vedno domnevanje, neznosen ta razpor v moji duši

In baš sedaj mi je vse to s podvojeno silo, vstrajno v čim čudovitejših kombinacijah in pojavih vršelo po glavi, me trapilo, me stiskalo, da sem se obupan in zbeگان bíl ob čelo in srdito teptal mehka tla . . . Naposled sem se upehan uveril, da sem sam sploh nezmožen v tem oziru pametno in prav misliti, da je treba tu podpore, tujih močij . . . in sklenil sem, da razodenem celi dogodljaj v Kazanliku Julesu.

Gozd se je nakrat razsvetil, in človeški glasovi so prihajali bliže in bliže.

Vstopil sem se na prag.

V svitu dveh bakel se je pomikala proti meni majhna tropa: dva možaka Bolgarja z bakljama, Turek, pop in ženska postava, sedeča na oslu in vodeča vštric jednakega sivca; obe živali sta imeli natvorjene ogromne napolnjene vreče. Zadnji je korakal Ilija.

„Dobro jutro!“ pozdravil je prvi prišlecev, visok mož v srednjih letih, pravilnih, izrazovitih potez in mi podal desnico. „Jaz sem Ciril Kehlebarev, župan sela Madsére. Čast mi je poznati tako vrlega momáka kot si —.“

Ahá! Ilija je že delal „vodo“.

„Hvala, hvala!“ sem ga prekinil. „Večja čast je zame, da si tako mil in vljuden z menoj, neznanim tujcem. Tvoj svak spi sedaj. Vlazi!“

Hotel sem mu biti vodnik v sobo, tu se me oklenejo mehke roke in prijeten ženski glas me zaprosi:

„Reci, gospodine, reci, li umrje moj brat.“

Začujen sem obstal, motreč osebo ob sebi.

Bila je to žena grškega tipa: vitke, precěj velike rasti, bledega obraza z lahno zakrivljenim nosom in krepko začrtano brado, znakom eneržije, visokega čela, kostanjevih las. Nekoč je bila lepa, a sedaj ji je lezla polt že v gube, dasi je bila v najboljših letih in mlajša od soproga. Ženska na jugu kmalu, kmalu zvene . . . Oblečena je bila v nošo premožnejših Bolgark: črno krilo, rudeča

bluza, preko nje pisana ruta. Oko ji je bilo solzno, in izraz jaden in žaloben. Zasmilila se mi je v srce, in tolažeče sem odgovoril:
„Zdravo njegovo spanje daje najboljše upe . . . Le pomiri se!“

„Prostora, prostora! Jaz sem ranocelnik! Prostora!“ je zdajci zacvilil visok glasek in Turek, drobna in majhna žaba, se je mogočno porinil mimo mene v sobo.

(Dalje.)

Pred tvoj oltar . . .

Introibo ad altare Dei, ad Deum,
qui laetificat iuventutem meam.

Pred Tvoj oltar, Gospod sem stopil,
Nevreden hlapec Tvoj,
In daroval, trepetajoč pred Tabo,
Sem prvi dar Ti svoj.

Gospod, Ti veš, da slab sem človek,
Srce mi Ti poznaš,
Ti veš, da često, često sem zablodil,
Kako kesal se, znaš.

Mladost sem svojo Ti podaril
In daroval srce,
In z mano verni ljud je zdušno prosil
Tvoj blagoslov na me . . .

O ne zavrzi me! — O vodi
Na potih Ti me vseh,
Ne daj zabresti mi na pota kriva
Sovražnikom v posmeh . . .

Daj, da srce odmrje svetu,
Da le za Te živi,
Daj, da trpeča in nemirna duša
Pri Tebi mir dobi! —

Fr. Ks. Meško.

Na tvojem grobu . . .

(Umrlemu Francu Goršiču.)

Na tvojem grobu postajam,
Ti moja ljubljena duša!
O Bog, zakaj te zakrila
Za vedno je črna ruša!

Vsa tvoja blaga čutila,
Vsi tvoji lepi načrti
Tu v grobu leže brezglasnem
Zaprti in razdrti . . .

Trepečejo vrbe, ciprese
V jesenskem vihravem času . . .
Čuj! Zdi se, da sape igrajo
Na orgle mi v žalnem glasu.

Na orgle —! Dà! Vanje si úmel
Polagati divne odmeve,
Zató domovina hvaležna
Ne zabi vse žive te dneve . . .

Anton Medved.

Andreejevo potovanje proti tečaju.

(Spisal *prof. dr. Simon Šubic.*)

(Konec.)

Ko je huda ura minula, legli smo spremljevalci drug za drugim k počitku. Brez skrbij smo spali, saj je čul nad nami in nad balonom mojster L. Godard. Ko je ura bila polnoči, smo plavali 1000 metrov visoko. S te višave pa je šel balon naglo nizdoli, o pol jedne smo bili le 300, in nekaj pozneje le 150 metrov nad zemljo. Tukaj pa nas napade divji vihar ter nas pritisne proti tlem tako globoko, da so vlačilne vrvi in košara zadevale ob vrhove visokih stvari. Jedenkrat smo zaslišali žvenketanje kakor od ubitega okna in takoj potem pasje lajanje. Morda so ubile vlačilne vrvi kako okno; razločili pa nismo ničesar, tako grozna tema je bila. — Več nego dve uri nas je pretepal besni vihar in metal balon semtertje.

Vihar se malo poleže in ploha pojenja, Godard pa naznani, da je jedina nevarnost sedaj, da bi kam treščilo z balonom — pri kraju.

Ko se je toliko zvedrilo in zjasnilo, da smo videli tla, zapazili smo, da plavamo na vshodni strani Königsberga. — Sedaj je bil balon zopet suh in lažji ter nas je zjutraj do četrta na osem vzdignil do 1300 metrov visoko. V takih višavah nam je kaj dobro dišal zajutrek. S kavo in kognakom smo se okrepčali. Po zajutruku je Godard sklenil spustiti se nizdoli, da si ogledamo svet, ki so ga nam tukaj zakrivale megle, in da pozvemo, kje smo. Ob poldevetih smo zopet zagledali na zemlji dolge, dobro obdelane njive: „poljska“ dežela nam je ležala pod nogami — to smo hitro spoznali, ko smo zagledali kmete na polju v poljski obleki. Tako nizko smo plavali nad poljem, da bi se bili lahko pogovarjali s kmeti. Nagovarjali smo jih pač in slišali so nas, a niso odgovorili, ampak preplašeni so leteli proč, kar so mogli! — Celo uro smo pla-

vali samo 80 metrov nad zemljo. Potem pa smo se vzdignili više kot poprej, da nas ne bi motila nobena nevarnost pri drugem zajutruku. Celih 1700 metrov nad zemljo se vsedemo k mizi, Godard nalije kozarce, vesel, da gre vse po godu in damam napije s pe-nečim „sektom“!

Kakor da ga je dvigalo naše izvrstno vince, vzdigne se balon in pride z nami 20 minut čez dve do najvišjega kraja, ki smo ga dosegli, do 3240 metrov nad zemljo. Zemljo pod nami pa je še pokrivalo gladko belo jezero, obstoječe iz obsijanih meglá —, in na tem belem pregrinjalu se je pomikala čudna podoba — črna senca — za letečim balonom.

Godard bi bil rad prebil še drugo noč v višavah, pa le trije gosti so pritrdili njegovim željam, vsi drugi smo prosili, da se spustimo na tla. In počasi je sedaj Godard spuščal balon proti tlem.

Nizko, le 200 metrov nad zemljo, zgrabi nas zopet silen vihar. Z besno hitrostjo po 100 metrov v minuti ali čez 13 milj na uro nas je podil vihar nizko nad lesovi in nad poljem. Vlačilne vrvi, viseče od balona nizdoli, so podirale, česar so se oklenile: tukaj kako skladovnico drvá, tam slabo streho kake stare bajte, pa tudi telegrafskim vezem niso prizanesle. — Mogoče mu je bilo sicer spustiti se na tla, a rajši se je ognil viharju ter mu ušel s tem, da je vzdignil balon zopet do višine 1600 metrov nad zemljo. In tamkaj smo izpraznili zadnjo steklenico „sekta“.

Odtod pa se je spuščal hitro nizdoli. Ob petih smo zopet dobili tla pred oči — nam na levo je stalo mesto Oppeln. Plavali smo nad lesom. Tedaj pa Godard zakliče: „Pozor!“ — potegne vrvico — odpre zaklopnico (ventil) — in zadravimo z balonom v les, da se je drevje pod košaro kar krehalo in lomilo. Potem kratek prenehljaj, — Godard vrže

ven vrečo pritežja — balon pa skoči kvišku, a takoj pade zopet nazaj nad les — veter ga zgrabi — v dveh minutah zletimo čez les in se na tratini spustimo nizdoli — maček vsadi svoje kreplje v tla ter priklene balon, da ga veter ne odnese naprej. Veter pa še jedenkrat zapleše z balonom, trešči košaro ob tla, ta se nagne postrani in strese nas popotnike ven, da smo pali na kup! Nekaj nas je ležalo na robu košare, nekaj na trati. A hitro se poberemo; ta čas pa plane Godard po zgornjem glavnem ventilu, odpre ga, izpusti polnitev ter vzame balonu na mah zadnji ostanek vzgona. — Trije kmetje iz bližnjega kraja Tarnaua pritekó in nam pomorejo spraviti balon. Vsi smo bili veseli srečnega izida.

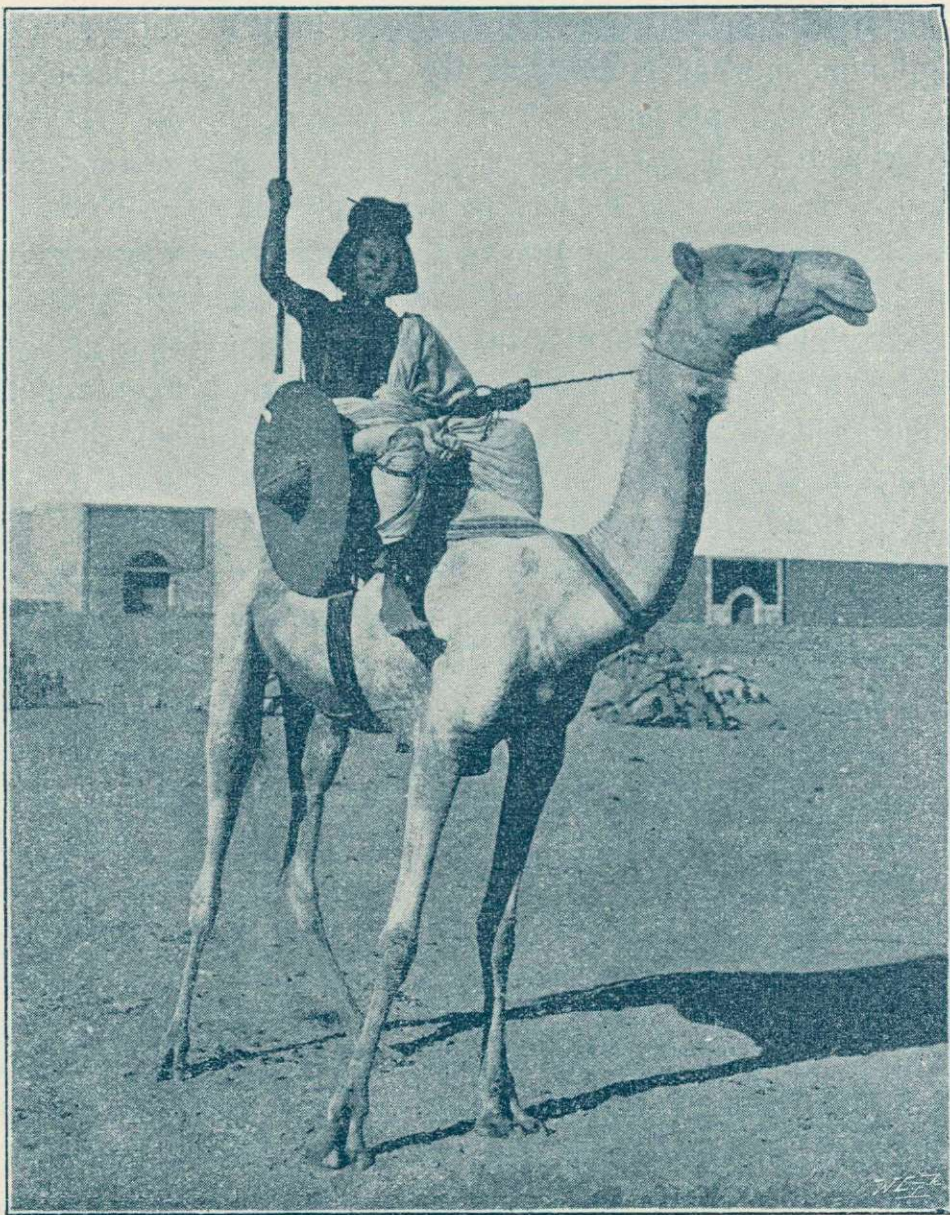
Ta poskus mojega domorodca Godarda naj potolaži one, katere toliko skrbi, kaj da Andree dela v zračnih višavah.

A vendar je velik razloček med Andreejevo in med Godardovo vožnjo. Ta se je vozil le bolj za zabavo in se dal vetru nesti, kamor je vlekel, da se spusti na tla, kadar bi mu postalo neprijetno zgoraj v zraku: Andree pa hoče kljubovati vetrovom, zasledovati določno smer, bojevati se z mrazom in vremenom za življenje nad večnim ledom, kjer ne najde skoro več živega bitja. Saj sta še Nansen in Johansen tožila, da v hudi zimi ni bilo blizu tam nobenega medveda, „da jima pusti kožo za vizitnico in ju preskrbi z mastjo za kurjavo in za luč in z mesom za živž!“

Tri mesece po vzletu Andreejevega balona je v zgornjih krajih povsod nad Spitzbergijo — tudi na Franc-Jožefovi deželi — že nastopila dolga temna arktična noč, torej Andree ne vidi, kam zakreniti, če bi mu prav njegov ‚tečajni orel‘ ne bil še opešal ter sedel

ž njim utrujen na tla. Kdo ve, ali biva Andree s svojima tovarišema sedaj na tleh tam kje v samotni ledeni puščavi?

Za popotnike bi bilo koristneje, če jih je ‚orel‘ prinesel v severno Sibirijo, kakor če so zadeli na okrožje Parry- ali Melvillotokov. Saj ob sibirskem primorju bi bilo možno naleteti na lovce, ono ameriškansko

Sudanec na kameli.

okrožje pa je čisto brez ljudij. Jako nezanesljivo je poročilo, da so nad sibirskim primorjem videli plavati balon — brez košare. Veščaki trdé, da ne more biti to Andreejev balon, zakaj preveč vodenčeve polnitve je doslej že izgubil z izpuhtevanjem in ne more več plavati po zraku.

Iz Philadelphije se je sporočilo, da je moštvo ladije ‚Salmia‘ pripovedovalo, da so

Eskimi, bivajoči ob grenlandskem primorju, videli balon, plavajoč proti severu-vshodu. Tudi to ni verjetno, ker naravnost nasprotuje Andreejevemu naklepu in pismu, ki je je prinesel golob. O novejši novici iz Spitzbergije bomo slišali pozneje.

Le zaradi popolnosti podamo tudi še sledečo „novico“. H kakim čudnim sredstvom se včasih zatekajo ljudje!

„Kupčijskemu časopisu“ v Gothenburgu je došla meseca vel. srp. ta brzojavka: „Ole Bracke naznanja, da se Andree bliža s svojim zrakoplovom deželi ‚Edamsland‘ na severni strani Grenlandije.“ Naslovljena je bila brzojavka na Oskarja Diksona. Začetkom so menili, da je to poročilo podtaknjeno, a pozvedeli so, da je ta depeša došla iz mesta ‚Germania‘. Švedski kralj Oskar se je jako zanimal za to brzojavko in na njegovo željo je prejemnik dalje pozvedoval. Dikson brzojavi torej neznani osebi „Ole Bracke“-ju, da naj pové kaj več. — In pokazalo se je, da res živi neki Ole Bracke, zakaj odgovoril je brez odlašanja: „Andree išče zavetja pri kitolovcih!“ Nato brzojavi uredništvo „Kupčijskega časopisa“ zopet Ole Brackeju: „Naši čitatelji, ki poznajo vaš telegram na Diksona, bi radi zvedeli, kako ste vi zvedeli za Andreeja? Razložite nam to! Ali ste morda bistroidec ali vedeževalec?“

Drugi dan pride malobeseden odgovor: „Kajpada; le primerjajte moja prejšnja poročila o Andreeju.“ — In zopet je telegrafovalo uredništvo Ole Brackeju: „Ali potrebuje Andree pomoči, ali je v zavetju — in kje?“ — Na to vprašanje je Ole Bracke odgovoril brzojavno: „Andree potrebuje pomoči — iščite ga ob primorju na ‚Edamslandu‘!“

Časopisi so dolgo razmotrivali te čudne „novice“. Jedni imajo „Ole Bracke-ja“ za „bistrovidca“ ter dokazujejo, da so taki ljudje, ki vidijo daljnje, skrite stvari, drugi pa trdijo, da se je nekdo s „Kupčijskim listom“ — ponorčeval.

A mi poslušajmo, kaj pravijo resni učenjaki!

Poročevalec berlinskega lista „Lokal-Anzeiger“ je obiskal prof. Nordenskjölda

ter ga vprašal: „Ali je verjetno, da letos kaj zvedemo o Andreeju?“

„Ne vem“, odgovori mu Nordenskjöld. „Tehnik nisem, strokovnjak tudi ne, vendar pa mislim, da se zvrši podjetje Andreejevo po godu. Kje je in kdaj se vrne, tega nihče ne more vedeti.¹⁾ Glavna stvar je njegov poskus. Zopet in zopet se mora poskusiti prodreti do severnega tečaja. Če se Andreeju ne posreči ali če doseže le deloma svoj namen, posrečilo se bo naslednikom njegovim do cela. Kar se tiče sporočila, da so videli balon, plavajoč nad sibirskim primorjem, se mi zdi, da more Andree letati s svojim ‚tečajnim orlom‘ več kot dva meseca po zraku.“

Geograf prof. Fr. Umlauft pa je predaval o Andreeju tako-le: „Odkar je Andree s svojima tovarišema na svojem ‚tečajnem orlu‘ iz danskega otoka vzletel proti severnemu tečaju, je nemogoče o njem kaj zvedeti. Popolnoma neznane so nam zračne razmere po tečajnem okrožju in zrakoplovje tam mora biti čisto drugačno kakor v ozračju nad zmerno toplimi evropskimi deželami.“

Prehitro po vzletu je nehal vleči jug. Če je pa Andreejev orel letel s tako hitrostjo, da je Andree še z jugom prodril do tečaja, tedaj je mogoče, da se je blizo tečaja vsedel na zemljo. A kaj potem!? To je v božjih rokah. Bati pa se je, da je jug preje prenehal, predno je došel do tečaja, da ga je zgrabil jugo-zahodni veter ter ga zanesel po strani kam drugam. Tedaj bi ne bil dosegel namena; namestu do tečaja bi ga bil veter zanesel kam nazaj proti celini: ne rečem, da proti Franc-Jožefovi deželi, pač pa ga je njegov orel utegnili prinesiti v dalje proti severu segajoče primorje severne Sibirije, na primer na polotok Tajmyr ali pa na Novosibirsko otočje. Če bi ga bilo kaj zaneslo na Franc-Jožefovo deželo, našel bi bil ondi Jacksonovo ekspedicijo, bival nekaj časa pri

¹⁾ Prav pred kratkim je došlo iz New-Yorka poročilo, da Andree še živi. Neki kapitan Thistle, ki je v sibirskih vodah lovil kite, je baje ustrelil goloba in sicer — Andreejevega. Golob je imel v lističu zapisano, da je Andree prišel do severnega tečaja, pa da je sedaj zdrav. — Nam se zdi ta novica neverjetna.

njej in potem pred jesenjo odpeljal se ž njo domov. A Jackson je že dovršil svojo nalogo, premeril je vse v zemljepisnem zmislu in narisal natančno mapo ter se vrnil nazaj v svojo angleško domovino — Andreeja pa ni bilo ž njim!

Hujše bo zanj, če ga je zaneslo na polotok Tajmyr, ki spada pod sibirsko okrožje Jenisajsk. Vsa ta pokrajina je vedno zamrznjena; tamkaj ni nobenega stanovitnega naselišča in le redkokdaj se pripeti, da pastirski Samojedje mimogredé postavijo ondi za kake kratke dni svoje šotore. Tedaj bi Andree tamkaj skoro gotovo ne našel žive duše, ki bi mu pristopila na pomoč. Njegova pot do bližnjega naselišča bi pa trajala več mesecev.

Jednako bi se godilo Andreeju, ko bi ga zaneslo na Novosibirsko otočje. Le-to spada pod vshodno sibirsko okrožje Jakutsk, ležeče med iztokoma Jene in Indigirke. Skalnatotoki so brez drevja, brez ljudij; le malokdaj jih obiše kak lovec ali kdo, ki išče ostanke kostij in zob predzgodovinskih živalij, katerih je polna ondašnja pokrajina.

Od novosibirskega otočja bi Andreeju bilo lože prodreti do obljudene zemlje kakor od Tajmyra, kajti reke Lena, Indigirka in Kolyma se iztekajo ne predaleč od ondod v ledeno morje. S čolničkom, ki ga ima pri sebi, bi priveslal po tej ali oni teh rek do bližnjega naselišča. Od ondod bi pa v nekih tednih utegnil dospeti do Jakutska, kjer bi zadel prvič na svoji poti na telegrafsko postajo. A kdor se spominja, kako dolgočasno je hodilo prvo sporočilo o Nansenovi vrnitvi iz Jakutska do nas v Evropo, ta spozna hitro, da bi Andreejev telegram iz Jakutska šele čez več tednov dospel do doma!

A to veljá le za slučaj, da mu ženó balon jugozahodni vetrovi. Če bi se pa med potjo bil veter prevrgel in izpremenil v jugovshodnega, zanesli bi mu tečajnega orla na Grenlandijo. Tamkaj bi zadel na najpustejše vshodno primorje te dežele. Poleti se včasih najde tam kaj pastirskih Eskimov, po zimi pa žive duše ne! — Recimo pa, da se mu posreči, da naleti na kakega Eskima, kako

dolgo ga bo pa ta — če ga ne zadržuje nobena vraža in mu pride rad na pomoč — kako dolgo ga bo vodil po ledenih in sneženih notranjih pokrajinah, predno ga pripelje do zahodnega primorja, kjer bi utegnil zadeti na kako ladijo? Sani sicer ima s seboj, a kje bo dobil uprežno žival? Pri vsem tem je pa tudi pomisliti, da konec velikega srpana meseca že odide od ondod iz Godhaab-a in Julianhaab-a zadnja parna ladija v Evropo. Če Andree ni došel poprej do teh pristanišč, mora prezimovati na Grenlandiji. In v takem slučaju ne more on sam poslati nobenega poročila, predno se ne otajajo morja od solnca prihodnjega leta 1898.“

Tako sodi in govori geograf; kako mislijo pa o Andreejevem podjetju meteorološki? Bezold, vodja berlinskege meteorološkega zavoda se je kaj dvomljivo izrazil o Andreejevem podjetju. Od njegove vožnje po zraku ta učenjak ne pričakuje ničesar.

„Če vetrovi res po našem teoretičnem uku obkrožujejo tečaj, ne da bi vlekli naravnost čezenj, tedaj Andree še do tečaja ne more!“ tako pravi Bezold. — „Pot iz Spitzbergije naravnost čez tečajno okrožje bi znašala 3400 kilometrov ali 453 milj. Če pa vetrovi obkrožujejo tečaj, mu zanesó balon na okoli, ter se ta pot utegne podaljšati do 12.000 ali celo do 20.000 kilometrov. Za tako dolgo pot, po kateri bi se vozil več tednov po zraku, pa balonova polnitev z vodenčevim plinom ne zadostuje. Med tako dolgo potjo bi se preveč plina pogubilo; bodi balonovo blago še tako gosto, plin uhaja vendar skozi. Če pa balon izgubi preveč plina, zmanjka mu moči, Andreejev tečajni orel bi upešal, vsedel bi se mu na tla — in zračna pot bi bila pri kraju!“

Profesor Bezold meni, da se pri vožnji po zraku Andreeju utegne zgoditi, da še ne zapazi, kdaj je prav nad tečajem, če ga sicer po naključju veter potegne čezenj. V teh severnih pokrajinah je namreč kaj težko določiti kraj in reči, kje da plava balon. Saj se ni zanesti skoraj na nobeno sredstvo, s katerimi določujejo mornarji, kje da stoji njih ladija.

Berson, profesor na kraljevem meteorološkem zavodu trdi isto. „Neprenehljivi dan vzame opazovalcem tudi nebesne pripomočke za določevanje kraja, ker zvezd ni videti, dokler stoji solnce nad obzorjem. Pa tudi polnočno solnce izpreminja po tečajnem okrožju svojo višino nad obzorjem tako malo in plitvo, da skoraj ni mogoče določiti, kdaj je v resnici poldne, kar je potrebno za določitev kraja. Le po izrednem naključju bi mogel priti Andree na tečaj. Pa kaj pomaga, če zletí nad tečajem naprej, in če tudi vé, da je nad tečajem, če pa med prehitrim letanjem ne more opazovati nobene stvari tako natančno, kakor bi si jo imel ogledati, če misli pridobiti sebi in svetu kaj koristne vede!“

Julij Payer, ki je našel Franc Jožefovo deželo, pravi, da bi bil moral Andree prej poskusiti krajšo vožnjo v severnih deželah, da bi spoznal, jeli mogoče z zrakoplovom prodirati proti severu nekako 250 metrov nad zemljo. V tej višini se še razločno vidijo predmeti na zemlji, ker balon plava pod oblaki, a se ni bati, da bi ga vihar treščil ob tla.

„Mogoče je“, pravi Payer, „da je Andree prišel v najsevernejše arktične kraje in se spusti ondi na tla. Če se je to zgodilo, je bilo zanj neugodno, zakaj v tistih dneh se je bržkone sneg tamkaj že tajal ali bil vsaj za sani in za hojo premehak. Andreeju pa manjka tudi psov, da bi mu vlačili sani po snegu in ledovju. Morda pa Andree zadene nazaj gredé na ameriška tla ter po prestanih nadlogah najde tam pripraven kraj za prezimovanje. Kaj pa, če se balon vsede na odprto morje? Tedaj je poguba neizogibna. Če so si pa predrzni junaki rešili življenje, dosedaj vendar ne moremo nobenega poročila prejeti od njih, dokler ne otaja solnčna gorkota l. 1898. zamrznjenega morja okrog njihovega prezimovališča, da more blizu kaka ladija, ki obišče tiste kraje.

Najmanj pa more Andree sam kaj sporočiti po svojih golobicah. Še po leti nam niso prinašale njegovih pisem, po zimi je pa čisto nemogoče. Mraz in arktični, z dimnatimi

soparji nasičeni zrak oslabi in zatemni njih daljo prodirajoči vid. Kam naj leté v dolgi, temni arktični noči? Oči jim zalepi med letanjem zmrznjena vlaga, ki se prijemlje trepalnic. Sneženi viharji jih moré, pa tudi tice roparice jim strežejo po življenju.

Dr. Beauvais, predstojnik tvornice za konzerve v Kopenhagenu, ki je preskrbel vse ekspedicije zadnjih let z živežem, (Norden-skjöld, Nansena, Andreeja in zadnjič Swerdrupa) pravi: „Ves ohranljivi živež (konzerve), ki ga je Andree vzal s seboj, je zakuhan in spravljen v bakrenih škatljah, ki so polne pečenk in klobas vsake vrste, polne gnjat, rib, perutnine, prikuhe in sadja.

Če si je trojica junaških tovarišev rešila to zalogo hrane, je ima dosti ze devet mesecev. V tem času ne bodo trpeli nobene potrebe, ne gledé na to, kar si ulové s puško, s trnkom ali z mrežo. In kar se doslej nikdar ni zgodilo: Andree je vzal s seboj precej skoraj do trdega okuhanega citronovega soka, ki naj brani moštvo kurdeja ali skorbuta. Andree pa vozi s seboj tudi kolače iz čokolade, katerim je prigneten zmlat ‚Pemikan‘, to je po šegi Indijanov posušeno mesó, ki se uživa surovo ali kuhano, kakor kdo hoče. Pemikan je jako tečna jed — tudi Nansen je bil preskrbljen ž njim.“

Dné 27. vinotoka lanskega leta se je brzojavno razglasilo poročilo iz Vardö, da je koncem meseca kimovca kapitan ribiške ladije ‚Fiskeren‘ blizu Princ-Karolovega rta na Spitzbergiji — kako miljo od brega — videl na morju plavajočo veliko rujavkastorudečo stvar, ki bi utegnila biti ostanek Andreejevega balona. Kapitan trdi celo, da je tisti dan in še teden pozneje na tistem kraju pri vstopu v zledeneli fjord sam slišal klice na pomoč! Drugi pa pravijo, da so oni glasovi bili tičji krik; kakor pripoveduje švedski ‚Dagblat‘, so prebivalci v mestecu Vardö prepričani, da je ona stvar Andreejev balon. Iz Stockholma pa prihaja naznanilo, da se bo Sièvert Bräkmo, z veslanjem po arktičnih morjih kaj znan mornar, odpeljal, da obišče tisti kraj ob Spitzbergiji, od koder se je slišalo baje tisto klicanje na

pomoč. Nordenskjöld pa pravi, da so bili najbrže ti glasovi klici kitolovcev.

Tudi Payer meni, da ni verjetno, da bi bil Andree klical takrat na pomoč, ter omenja še dve nevarnosti, ki pretita Andreeju. Hoja po snegu in ledu ni samo silno težavna in nevarna, ampak mnogokrat celo brezuspešna. Človek ne pride namreč naprej, ampak včasih vkljub velikemu naporu — nazaj. Payer pravi: „Leta 1827. se je Parry trudil poleg Grenlandije po ledu priti naprej, pa se je le nazaj pomikal, ker je led hitreje plaval nasproti, kot je Parry hodil po ledu naprej. Jednako se je godilo meni, ko sem z Weyprechtom l. 1874. zapustil zamrznjeno ladijo ‚Tegetthoffa‘.“

Če je Andreeju pošla hrana, nima ob drugem živeti kakor ob lovu in ribištvu; ni verjetno, da bi mu prišle v roke zaloge živeža, ki leže na več krajih pripravljene za njegovo ekspedicijo. Moral bo torej uživati surovo meso. Ali si bo pa mogel ob surovi mesni hrani ohraniti zdravje in moči, ki so potrebne za tako pot? Vsi, ki so popotovali po severnih krajih, pravijo namreč, da vsakdo, ki živi ob mesu brez kruha, hitro onemore in postane nezmožen za potovanje.

Ker se svet toliko zanima za Andreejevo usodo, odposlala je norveška vlada na državne stroške rešilno ekspedicijo proti Spitzbergiji. Srečno je dospela z ladijo do otoka Daumand. Tu so se usidrali, moštvo pa je potovalo na čolnu in na saneh proti Spitzbergiji. Po bližnjem čez in čez zamrznjenem

fjordu, iz katerega so se slišali omenjeni klici na pomoč, so se peljali kaki dve uri daleč po saneh med ledenimi bregovi globoko v dolino, klicali so, piskali in trobili, a nihče jim ni odgovoril. Prepričali so se, da ondi ni žive duše, ki bi čakala rešitve, in so se vrnili domov.

Prešlo zimo se je osnovala druga rešilna ekspedicija. Dne 20. malega travna t. l. je odrinila iz Stockholma proti vshodni Sibiriji. Literat I. Stahling je nje vodja. Tovariša sta mu botanik Nielson in inženir Hans Fränkel, brat onega Knuta, ki je šel z Andreejem.

Ta ekspedicija si je izvolila izliv reke Lene v ledeno morje za središče svojega preiskovanja. Če v bližnjem okrožju ne zvedó nič gotovega, se napotijo med novosibirsko otočje, in sicer na otok ‚Kotjelnoj‘, da tam kaj pozvedó. Če je zanesel balon Andreeja na severne kraje vshodne Sibirije, šel je najbrže na otok ‚Kotjelnoj‘, posebno če mu je zmanjkalo hrane, ker vé, da je l. 1893. baron Toll ondi založil precej hrane za Nanse-nove tovariše.

Še druge ekspedicije bodo iskale Andreejevih sledov na Spitzbergiji, na Franc Jožefovi deželi, na Grenlandiji in poleg mej ledenih pobožij severne Amerike. Omikani Evropci, kupčijski podjetniki, kitolovci, Indijani in celo Eskimovci si bodo skupno prizadevali, da rešijo, če Bog dá, Andreeja in njegove tovariše.

Književnost.

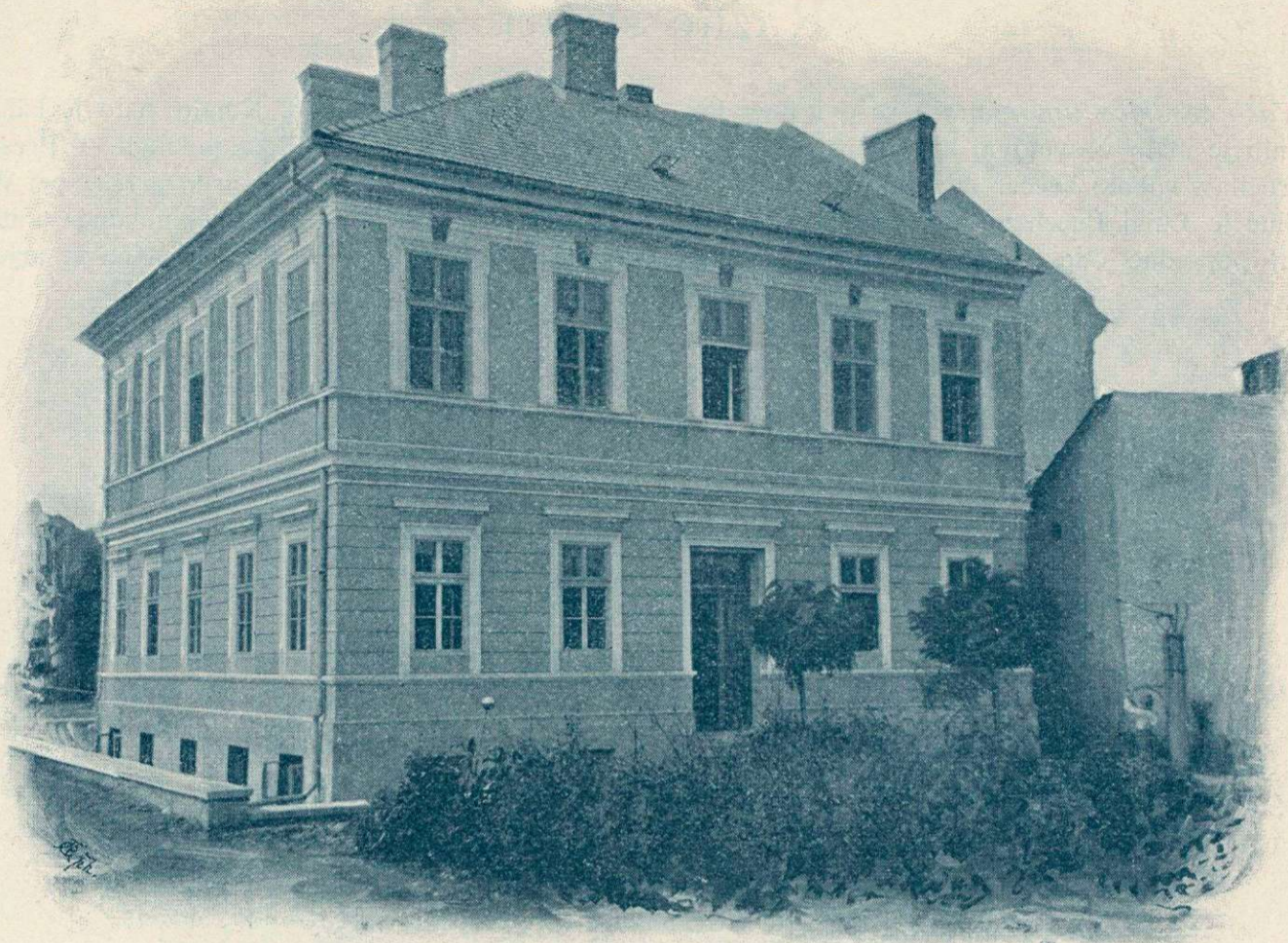
Slovenska književnost.

Povodom petdesetletnice vladanja Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. so izšle tri jubilejske mladinske knjižice:

1. *Zlati jubilej preljubega cesarja Franca Jožefa I.*, 1848—1898, ki ljubi in vodi svoje narode kot pravi oče že petdeset let. Slavnostni spis za jubilejsko leto 1898. Sestavil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. Založil Janez Giontini v Ljub-

ljani. Tisk J. Steinbrennerja v Vimperku. Mali 8°. Str. 63. Cena 30 kr., po pošti 33 kr. — Knjižica se priporoča zlasti z lepo obliko in s slikami iz cesarjevega življenja. Najprej popisuje cesarjevo vladanje in nazadnje pripoveduje 20 prav mičnih malih dogodbic iz njegovega življenja. Škoda, da je ostalo precèj tiskovnih pomot v tako lični knjižici.

2. *Franc Jožef I.*, cesar avstrijski. V spomin 50-letnice Njegove vlade spisal slovenski mladini Fr. Hubad, c. kr. gimnazijski profesor. V Ljub-

Gospodinjska šola c. kr. kmetijske družbe. (Glavni vhod.)

ljani. 1898. (Knjižnice sv. Cirila in Metoda XII. zv.) Str. 72. — Zanimivo, preprosto pripovedovanje gospoda pisatelja bo pri bolj odrastli mladini vzbudilo gorko patrijotično čustvo.

Naš cesar Fran Josip I. Povodom petdesetletnice njegovega vladarstva spisal T o m o Z u p a n. Ljubljana, 1898. Samozaložba. Tiskala Katoliška Tiskarna. Mali 8°. Str. 64. — Ta jako bogato ilustrovan knjižica — našli smo 28 podob —, spisana v čistem in elegantnem jeziku, je za manjšo mladino prav lep in primeren dar.

Slavnosten spis je tudi knjižica:

Andrej baron Čehovin, slavni junak slovenski. Spisal J a n k o L e b a n, nadučitelj na Trebeljnem pri Mokronogu. V Ljubljani. Izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“. 1898. (Knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda XIII. zvezek.) Mali 8°. Str. 39. S štirimi podobami. — Tudi ta knjižica, ki z domoljubno vnemo popisuje življenje stotnika Čehovina (roj. 26. vel. srpana l. 1810., umrl 10. kimovca l. 1855.) je šolski mladini zelo prikladna.

Vse te knjižice, ki jih je izdala družba sv. Cirila in Metoda, prav živo priporočamo, da se z obilnim razpečevanjem pomore naši vrli družbi.

Gospodinjska šola: Veža.

Razne stvari.

Naša cesarica umorjena. Grozovit dogodek, kakoršnih je malo v svetovni zgodovini, so naznaila poročila v soboto zvečer dne 10. t. m. Anarhist, čegar ime je Luigi Luccheni, je v Genevi na Švicarskem popoldne onega dne z bodalom zabodel

v srce cesarico Elizabeto. Kmalu nato je izdihnila svojo dušo, ne da bi jej bili kaj pomogli. — Presvetla cesarica se je rodila dné 24. grudna 1837 pri Monakovem iz bavarske vojvodske rodbine; dné 24. malega travna leta 1854. se je poročila z našim cesarjem in

Gospodinjska šola c. kr. kmetijske družbe. (Z dvorišča.)

dobila čvetero otrok: Nadvojvodinji Sofijo in Gizelo, potem cesarjeviča Rudolfa in naposled nadvojvodinjo Valerijo.

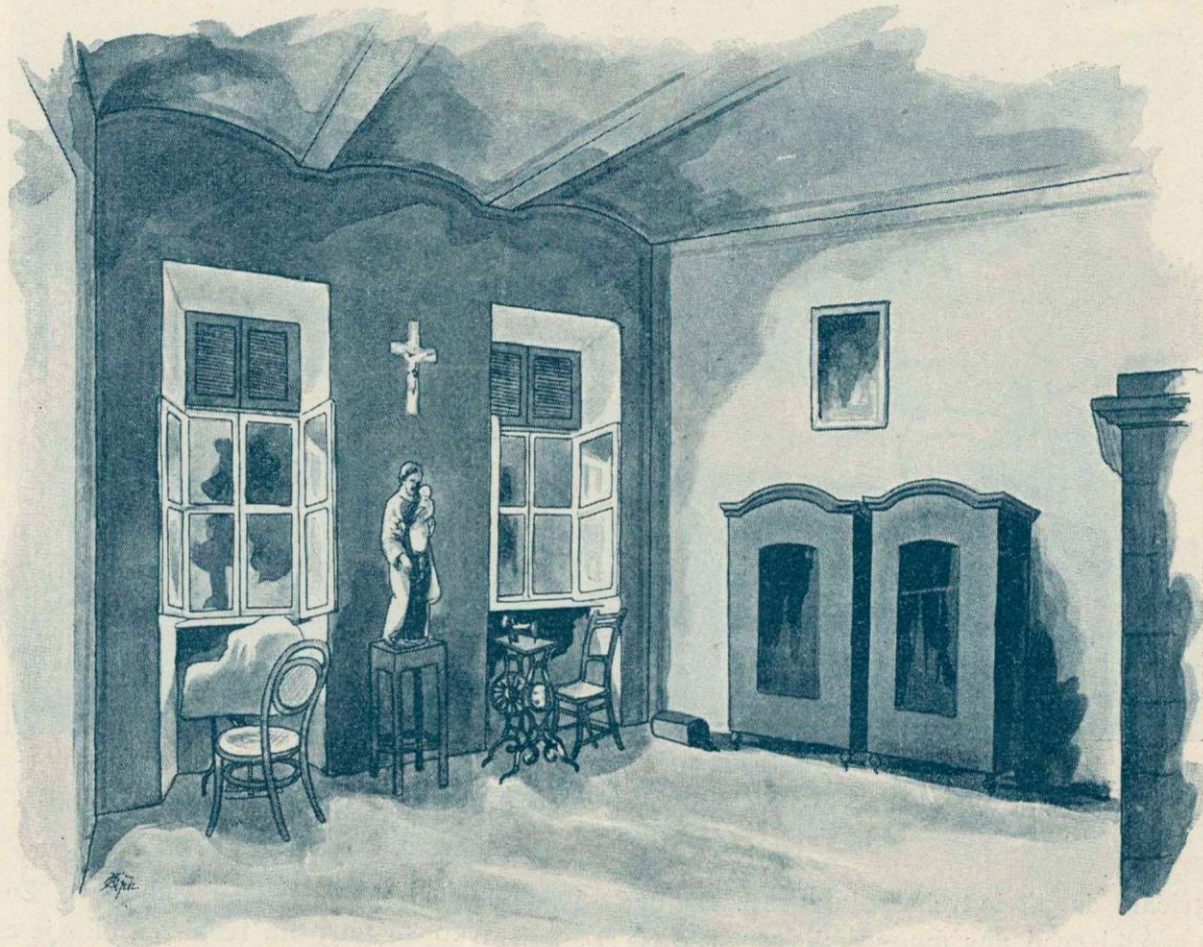
Avstrijski narodi žalujemo in bomo žalovali ob tej grozni nesreči, časopisi bodo polnili predale, govorili se bodo govori, a malokdo si bo zaklical: Et nunc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram! Kdo je tega kriv, da je dvignil hudobnež

bodalo nad visoko, a nežno ženo, ki ni storila nikomur nič žalega? Vsa materijališka in neverska časninarska in druga compagnia veže fraze o grozodejstvu in tuli zaradi anarhizma, a priznati neče, da je ona sama tega kriva, da je materijalizem s svojimi nauki, bodisi šolskimi, ali književnimi, tega kriv. Prostost, prostost, kričé. Dobro: prostost tudi za nazore in naklepe anarhistove! Po naukih materi-

jalizma ni mogel Luccheni ravnati drugače, kakor da je moril. Lucchenija bodo vendar kaznovali, njegovega očeta, materijalizem pa bodo dalje gojili na državne stroške po šolah, in slovstveniki ga bodo prodajali za denar ljudstvu — a brez kazni, brez graje, ker je veda prosta. Quousque tandem!

Gospodinjska šola v Ljubljani za kmetiške deklice se bo — tako smemo upati — otvorila prihodnjega meseca tega leta. To šolo je ustanovila in bo vzdrževala z državno in deželno podporo naša c. kr. kmetijska družba za Kranjsko. Nastanjena pa je v prav lepem novem poslopiju na Poljanah

št. 42 poleg Marijanišča. V današnji številki podajemo nekaj slik tega poslopja zato, da se bodo Slovenci zanje bolj zanimali in zlasti imovitejši posestniki dali svoje hčere, ki so stare nad 16 let, v to šolo za višjo kmetijsko izobrazbo. Šolo bodo vodile šolske sestre, torej redovnice, v dobrem verskem duhu, pouk pa bo ves slovenski. Deklice se bodo učile vseh predmetov, katerih je treba slovenski gospodinji, vse pa bodo poskušale tudi dejansko. Učile se bodo zlasti kuhanja, šivanja, ravnjanja s perilom, potem živinoreje (posebej mlekarstva in za potrebo sirarstva), naposled vrtnarstva, ki se žal pri nas na kmetih goji tako malo. Ker ima Marijanišče obširno gospodarstvo, ki bo gojenkam v

Gospodinjska šola: Soba.

porabni (praktični) pouk, zato se bodo lahko vsega izučile do dobra. Mesečno plačilo je po 14 gld.; prošnje naj se pošiljajo sl. c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani.

Sežiganje mrličev. Kako so nekateri našinci malenkostni, a vendar dovolj zlobni, kaže to, da se vnemajo za sežiganje mrličev. Zdi se, da taki ljudje nimajo imenitnejših skrbij.

Oglejmo si prav ob kratkem to stvar. 1. Ali jo zahteva o l i k a? Trupla žgati (bralec naj si le živo misli vse posamezne okolnosti sežiganja) je vsekako surovo ravnanje. Komur pa prija, ta naj bi šel ob sežiganju prav blizu ognja in se do polnih

pljuč nasrkal najprijetnejšega takega duha in dima. Potovalci opisujejo, kako ostudno je v Indiji, kjer sežigajo trupla. 2. Ali zahteva sežiganje z g o d o v i n a? Ne samo, da so poprej pokopavali trupla nego sežigali, kaže zgodovina, da je bilo pokopavanje vedno mnogo bolj splošno in v nravno boljših dobah kakor sežiganje. 3. Kaj pa pravi n a r a v a? Kaj je bolj naravno, ali truplo položiti v zemljo, da tam strohni, ali je tako nerodno in neokretno spraviti izpred očíj? Zemlja preminja vse stvari, bodisi rastlinstvo, bodisi živalstvo: zakaj bi tudi človeka ne izročali materi zemlji? 4. In potem kaj je c e n e j š e? Gotovo je pokopavanje cenejše kakor sežiganje. Kdor hoče imeti pri pokopu veliko zuna-

njega blišča, ta ga mora seveda plačati: kdor pa za to ne mara, temu pokop ne napravlja stroškov. Sežiganje pa ni tako preprosto delo, zato pa tudi nikakor ni po ceni. 5. Kaj je pametnejše? Ako se truplo sežge, ostanejo pač kosti. Čemu so? Pomislimo, da dandanes hočejo sežiganje najbolj neverci, materijalisti. Kaj je materijalistu ožgana kost? Čemu bi jo hranil in kje? Doma — ali v skupnih kostenjakih in pepelnjakih? 6. Kaj je boljše za zdravje? Da pokopano truplo nikomur ni v kvar, to so že stokrat dokazali. Seveda išče moderno zdra-

vilstvo povsodi vzrokov in virov za nalezljive bolezni. „Nalezljivost“ je za nekatere zdravnike jako ugodna beseda. Kaj pa, ali kužno truplo cvreti ni zdravju nevarno? Ali se dadó tisti kužni sopari uničiti? 7. O veri nam niti ni treba govoriti. S krščansko vero se vjema pokopavanje; sežiganje pa je znak propadajočega poganstva.

Sicer pa ni treba mnogo razmišljati, odkod to prizadevanje, naj bi se trupla sežigala? Sovraštvo do krščanstva rodi take želje. In recimo, da bi krščanstvo velevalo trupla sežigati, tedaj bi njegovi na-

Gospodinjska šola: Spalnica.

sprotniki kričali, da jih je treba pokopavati. Da, da, sežiga in s m o d i se danes mnogo; Slovenec že vé, zakaj nekaternike imenuje prismojene.

Znamenita zmaga. Znano je, da je bil naš rojak Knoblehar misijonar med črnci v Sudanu z glavnim mestom Hartumom. L. 1881. je pa ves Sudan dobil v roko neki Mahdi, ki se je razglasil za naslednika preroka Mohameda. Odtlej je bil Sudan v rokah Mahdija in njegova naslednika. A pred kratkim, začetkom kimovca, so Angleži z egipčansko vojno, potem ko so se dolgo za to pripravljali, pre-

magali derviše ali pristaše Mahdijeve. Zmaga je sijajna. Ako so poročila resnična, bilo je egipčanskih in angleških vojakov 24.000, a dervišev 70.000. Okoli 11.000 dervišev je padlo, 16.000 je ranjenih. Omdurman (poleg Hartuma), glavno mesto kalifovo, je padlo v roke Angležev. Sedaj ni dvoma, da je Sudan zopet odprt za Evropo. Srednjeafriški misijon bo iz Asuana zopet začel delovati in se pomaknil proti jugu. Kakšni so Sudanci, kaže današnja podoba na str. 561. Jako so bojevití pa tudi vstrajni v vojski. Poleg tega potrebuje Sudanec jako malo za svoje življenje; pest datljev ali pest zrnja — pa ima dovolj za živež dalj časa. Morda bomo podali o Sudancih večje poročilo.

Pogovori.

Gosp. *F. R.* Vaša pesem je brez imena, pa ne brez namena. Radi bi, da bi vse Slovence navdušili, da pridejo na lepo Gorenjsko stran, „Da pravo ljubav občutili Tu bodo za dom svoj premili“. Pa ko bi tudi vso natisnili, dvomimo, da bi imela toliko uspeha, kakor če ponovimo klasični Prešernov distih: „Dežela kranjska nima lepš'ga kraja, Ko je z okoljšno tá, podoba raja.“ Upamo, da ste tudi zadovoljni.

Gosp. *Ferdinandov.* Z Vami smo sicer že jedenkrat govorili. Opozorili smo takrat zlasti na rimo. Tega ste se nekaj, kakor kaže, „k srcu vzeli“. Ali, prosimo Vas, to dvoje pesmic, če jih tako imenujemo, vendar še ni za tisek. V prvi „Ob razdrti kapeli“ je pač nekaj lepih besedij, a čudno se nam dozdeva, da morete trditi . . .

Vse tiho, vse . . . Le iz kostanja sem
Šušti duhteča sapica in tiha . . .
Z oltarja pa razrušenega — še
Ljubezen božja kakor nekdanj diha. —

Iz kostanja! šušti duhteča sapica in tiha!
Z oltarja še diha ljubezen božja. Ljubi gospod! sunt verba — verba! „Žitno polje“, druga. — Misli — prilike niste dovršili. Prvi del predolg —, drugi prekratek za prvega: oba pa — vsaj kar se tiče tertium-a comparisonis — v nobeni zvezi. Tudi moramo Vam in nekaterim drugim ob jednom ob tej priliki vendar povedati, da nikari siliti v tak jarem slovenske govornice. Licentia poetica — no, to pripoznavamo. Ali, da bi naglaševali besede zaradi stopic kar mogoče nenavadno, da bi prezirali slovnico in njena pravila: tu moramo pa že reči: quousque tandem! — Kdo govori: pred ménoj . . . prihaja m. prihaja; dajá — m. daje itd. — Še to: kakšna more biti pač: onemela skrivnost! katero veterci „šepečejo žitu nežnó pihljajoč“. — Moj Bog, česa vsega poetje ne „slišijo“.

Gosp. *Iv. Gs.* Pohvalno moramo izreči se o Vaši ljubezni do domovine, jednako o navdušenosti za lepoto „Baškega jezera“. A manj pohvalno za pesem „Baškemu Jezeru“. Prav za prav celi spev ni drugega kakor posnetek one znane: „Kdor ima srce“, pa še celó ne prav srečen. Začenjate prav z besedami: „Kdor ima srce, In mu kri še vre Za predrago domovino . . .“ Kri še vre za domovino? In takemu: „Rad se veseli, Vzdiga rad oči Po hribcih in dolini.“ Če mu za domovino res vre kri, pač zna kaj boljšega sto-

riti kakor ozirati se „po hribcih in dolini“. In tako gre naprej, tu in tam s patosom sicer, pa z okorno besedo izraženim. Najbolj pa dvomimo, da bi bilo resnično to-le: „Jezero Baško ti lepo, Dom predragi moj, premili. — Menda niste riba ali kak — povodni mož! Brez zamere —, a v list nam ni mogoče sprejeti Vašega izliva za dom, kakor vse kaže, gorko vnetega srca.

Gosp. *E. V. Lindeški.* Pohajate menda radi po grobeh. Tu gledate in poslušate v prvi vrsti deklico — siroto, ko toži za dobro materjo in prosi, naj ji dovoli ostati kar na grobu njenem, in res . . . zaspi, pa: „Nje duša zletela K Bogu je vesela.“ — Na drugem grobu v drugi „pesmi“ nagovarja mladenič očeta, ko je „bival dolgo v ptujini, Proč od tebe, proč od tod“. Menil je, „da se zarasel V domovino mu je pot . . .“ Žalost mu stiska srce in zato vošči: „Le počivaj, blagi oče, Luč nebeška naj ti sije! Tam v nebesih za nas prosi, Naj ti mir nebeški klije!“ H koncu ste pristavili: „Te-le dve pesmice Vam pošiljam s prošnjo, da bi se natisnile, ako so godne za natisek, v Dom in svet“. Ob jednom prosim pojasnila, ali imam kaj pevske zmožnosti ali ne. Prosim, presodite! Z odličnim . . .“ Ali nas bodete slušali ali ne, ne vemo. Rečemo pa prav odkrito in le v korist Vašo: pustite pesnikovanje! Stavimo, da ste zamudili pri kovanju teh dveh „pesmic“ toliko časa, da bi bili med tem storili marsikaj drugega dobrega. Saj ni da bi vsak moral biti pesnik. In če po vsem tem, kar smo že povedali na platnicah: o rimi — o stihih — o merilu — še vedno na vse to tako malo pazite . . . potem, no! potem ostanemo pri tem: pustite pesnikovanje. Z drugim delom bodete več koristili narodu in — sebi.

„Mira.“ Z Vami smo bili že jedenkrat v pogovoru. Pa ko nas tako „laskavo zahvaljujete“ za „laskavo oceno“ — pač ni, da bi ne izpolnili še te Vaše prošnje in ocenili „zopet par poskusov“. No, ljudje smo, hvala in hvaležnost tudi nam dene dobro, čeprav — in to zatrujemo — nas v tem ne moti, da bi ne bili nepristranski. Tri pesmi so pred nami. To se vsaj bere tako, da človek začne misliti, je-li vredno izpregovoriti o njih ali ne. Vredno je in lahko rečemo, prav vredno je. Posebno prva: „Na božjej njivi“ ima lepo, zdravo misel. Le žal, da je niste izvedli popolnoma. Zadnjo kitico smo pri-

čakovali drugačno. Preberite še jedenkrat to pesem, in da častiti čitatelji z nami lahko sodijo, natisnemo jo celo. Malo popravila — pa bi se lahko dela v list. Torej:

Na božjej njivi.

Često me korak zanese
Tje na oni tihi vrt,
Kjer najlepše so gredice,
Kamor cvetje sadi smrt.

Rada tam pohajam grobe
Znancev, ki že ondi spé;
Ter zamišljeno vrh križev
Zrem napise té in té.

Koliko jih ondi sniva
Ki težkó so šli od tod.
Od zemljé težkó ločili
In od svetnih se dobrot!

In meneč, da ne namesti
Nihče jih na svetu tem:
Bol jih trla, ko hiteli
Krutej smrti so v objem!—

A da mnogi bi se vzbudil,
Ki tu mirno sniva zdaj,
In povratil se v življenje —
Žélel bi si spet nazaj!

Videl bi, kakó minljivo
Vse pod solncem, kar živi,
In da ni na svetu srečen
Razun on, ki v grobu spi!

Tako, in sedaj recite: ali bi ne bilo prav, da se dosledno držite misli, katero ste izrazili v četrti kitici? Koliko ljudij je na svetu, ki mislijo, da so res nenadomestljivi, da bo vsega konec, če njega in onega ne bo! Nenadomestljiv — to je samo Bog! Naj bi še tak vrnil se iz groba, pa pogledal v svet! Videl bi, kako ga malokdo ali nihče več ne pogreša, kako so ga skoraj vsi pozabili! Tako bi se logično izvedla ta misel v zadnji kitici in bi bila prav krasna pesmica z lepo idejo. Sicer je nekaj rečenega, a ni jasno za celoto. Še lepša se nam zdi misel v drugi: „Zguba“. Pa zunanja oblika ni tako dobra kakor v prvi, dasi prav mnogo bolja, kakor marsikateri drugih takih poskusov“. Ker je hkrati poučna, denimo jo tudi semkaj!

Z g u b a.

Kakó se marsikteri trudi,
Da bi nabral si več blagá;
Kakó se dan na dan upira
In si še v noč mirú ne dá.

Skrbi in dela, kot bi menil
Še doživeti večnih let;
Ko zraven niti ne pomisli,
Da že hiti ga smrt zajet!

Ga senca zgube že oplaší,
— Imetek da ne skrči se —
A to ga prav nič ne vznemirja,
Bogá da svoj'ga zgubil je!

Pri skrbi vsej za časni blagor
Pa to največjo skrb prezré;
Potare ga najmanjša zguba,
Samo le-ta največja ne.

Skrči se — zgubil je — slaba rima. Jeden apostrofov Vas je tudi našel —. Najmanj jasna pa je tretja:

S r c é.

Srcé človeško je podobno knjigi,
Ki v njo življenje nam spomine riše;
Od vsega, kar smo okúsili, čutili,
Ostane vtis nam, da — si čas ga zbriše.

S plevelom so namešane cvetice,
Ki huje log, poljé in loke širne
Slučajno so iz semena pognale,
Ki ga zavél je vetrič v kraje mirne.

Takó večina radosti in strásti,
Ki se v človeškem srcu jih poraja,
Je le posledica utisov tacih,
Na koje nas spomin več ne navdaja.

Ali ste si sami ustvarili jasen pojem o tem, kar ste hoteli povedati? „Ostane vtis nam, da — si čas ga zbriše . . .“ kako si to mislite? Ostane — četudi ga zbriše, to si je vendar nasprotno! Druga kitica je nejasna. Mešate plevel in cvetice; pa se ne ve potem, je-li plevel mešan s cveticami, ali cvetice s plevelom. Sicer pa ne moremo umeti, kako hočete to podobo spraviti v zvezo, v primeru s srcem. Vsaj po tretji kitici, ki je tudi nejasna, nam je to težko razbrati. Seve, kdor sam kaj napiše, misli ali reče: „Nič ni ložega, kakor to.“ — Saj nam je jeden naših ljubih pesnikov skoro zameril, da nismo mogli razumeti vsega njegovega „tajnostnega šepetanja in molčanja“. A mi moramo zahtevati, da se nam stvar v pesmi že tako pové, da ni treba vedno kdo zna koliko filozofskih študij, da tako malo pesmico („Stimmungslied“ bi ji rekli) razumemo. Mi bi si upali nasprotno trditi, kakor trdite Vi, namreč, da ne „vtisi, katerih se več ne spominjamo“ — ampak uprav tisti, ki jih v hipu čutimo, so večinoma posledica radosti in strasti.

Koncem moramo — in to so častiti naši bralci menda tudi spoznali — trditi, da kaže zadnji „poskus“ precejšen napredek mimo prvega (v 12. številki). In zato ponavljamo, kar smo že večkrat rekli: resna volja, dobro srce pa trezna pamet pomore gotovo, da človek popolni zmožnosti, katere mu je dal dobrotljivi Stvarnik.